DEFENSIO COMPENDIOSA CERTISQVE MODIS ASTRICTA PROBAE (VT LOQVVNTVR) AQVAE

frigidæ, quâ in examinatione Maleficarum Iudices hodiè vtuntur, omnibus ſcitu perquàm neceſſaria; quatuor diſtincta capitibus.

AVTHORE
IACOBO RICKIO LL. LICENTIATO AB ARVVEILER.

Aggæi cap. 2.

Percuſſi vos vento vrenti, aurigine & grandine omnia opera manuum veſtrarum, & non fuit qui reuerteretur ad me, dicit dominus exercituum.

BIBLIOTECA NA
ROMA
VITTORIO EM

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Ioannem Gymnicum, ſub monocerote.
cIↃ. IↃ. XCVIII.

PARTITIO TRACTATVS.

PRIMVM caput continet propoſitionem negatiuam cum duodecim argumentis illam probantibus.

SECVNDVM regulam affirmatiuam cum duodecim argumentis ſui probatorijs.

TERTIVM caput habet reſponſiones ad argumenta primi capitis negatiua.

QVARTVM Autoris habet conſilium in determinationem ſedis Apoſtolicæ omnia reijciens.

IACOBVS RICK LL. LICENTIATVS CANDIDO LECTORI S.

AQVÆ frigidæ probatio (quam circa Maleficarum examen hoc, & ſuperioribus paulò temporibus locorũ in Germania magiſtratus pro reatu illo & exquirendo & detegendo, vſurpant) adeò in admirationem traxit multos, vt rei (quã oculis ſubiectam, præter omnem naturæ ordinem, ac quaſi impoſsibilem factu, fieri tamen reuera cernerent) cauſam ob quam ita fiat, & vim per quam id ita conſequatur perſpectam ipſis eſſe auidè expectarent (inanibus quippè rebus non facilè talia ſigna affigendis) functionis porrò meæ portio illa, quam apud inſigne Bonnenſe oppidum in Electorali ibidem prætorio Scabinali iuratus ſuſtineo, me in conſimilem admirationis traxit contemplationem.

Dùm itaque manum admolior, dùm commotum ſemel animum Dei ſpiritus dirigeret & doceret, eccè in ipſo ſcribendi opere, tot adſunt dubitandi, decidendique rationes, vt vnis poſt alias obiter connotatis & animaduerſis, conſultationem & ſermonem conferre cum alijs deſuper inciperem. Et dum ſcientiæ per additamenta fiunt, difficilè autem ſit inuenire ſimul & perficere, ideò ſuaſu ac aliorum conſilio accedente, præconceptum hunc tumultuarium laborem, quatuor Capitibus diſtinctum in Dei nomine luci dare placuit, ita quidem, vt definitionem eius rei mihi nullam, ſed humanitùs cognoſcendi & diſſerendi conſilium adſumerem, alijs hoc idem perficiendi ac determinandi relinquerent. Contentus ſi facti noſtri Scabinalis ratio, ac rata defenſio non modò conſtaret omnibus, ſed etiam poſteritati toti hoc meo cœpto cauſam præberem latiùs, & quod maximè conueniat, Theologicè ac myſticè rem hanc pleniùs ac perquiſitiùs aliquando tractandi.

Nam omni ſemoto dubio antiquus ille ſerpens (dum ardor charitatis auitæ ac conſtantiæ Chriſtianæ olim miraculosè ac ſanctiſsimè celebratus, nunc refrixerit, ac apud pleroſque terrena (non totali cæleſtis omnipotentiæ habita recordatione vel

reſpectu) conſectantes, extinctus ferè ſit.) non deſiſtet perſuaſionibus, fantaſijs & illuſionibus ſuis hominum cogitationes & conatus ita detinere, ita tranſuerſum agere ac faſcinare, vt in dæmonomania hac contemplanda, compeſcenda ac eradicanda, non debitum ſint momentum ac venerationem daturi diuinæ potentiæ ac voluntati, ſed arbitrium ac cenſuram huius rei penè totam in illum, cuius artes ac ſtratagemata tractantur, deteguntur ac remediantur, coniectari ac deriuaturi. Et hæc præcipua latens admodum eiuſdem præſtigiatoris vna decipula fuit, quod ita circa materiam hanc irretitos habuit ac dementatos mortalium animos menteſq́; obnubilatas, vt depreſſis & nō eleuatis cordis ſui oculis nō putârint Deum circa huius magiæ detectionem ac manifeſtationem (quam operatur Magiſtratus) extra illius mali hoſpitis conſortium quicquam cooperare voluiſſe vel velle, ſed vel ad tentationem diuinam vel impoſſibilitatem facti, vel dæmonis pactum vel Canonum interdicta decurrerint. Accipe itaque Lector beneuole, hilari fronte nouum hunc noſtrum elucubratum laborem ita quidem legendum, vt dum ſuperiorum acceſſerit (quorum eſt) cenſura, legis vim obtineat minimè, ſed liberalis exercitij locum vindicet maximè. Vale & candide quod candidè factum eſt, interpretator, ſin ſecùs fiat, cenſeo ego nullum reprehenſorem eſſe formidandum veritatis amatori, quæ peti quidem poteſt gladio, iugulari non poteſt.

COM-

COMPENDIOSA CERTISQVE MODIS ASTRICTA DEFENSIO PROBAE (VT LOQVVNTVR) AQVAE frigidæ, quæ in examinatione Maleficarum plerique Iudices hodie vtuntur.

Probatio aquæ frigidæ, qua Iudices & Magiſtratus locorum aduerſus Magas pro earum culpa vel crimine Magiæ detegendo in Diœceſi Colonienſi hoc ferè tempore ſunt vſi, à pleriſque Auctoribus qui in eam rem ſcripſerunt, adeò improbatur, vt putent talem probam, vel iudicium adhibendum omninò non eſſe. Quinimò facientes, conſentientes, & qui confidunt in eis, in laqueum incidere diaboli, mortaliter peccare, confeſſionem inde elicitam nullam, ſentẽtiam publicatam erroneam, & pariter nullam eſſe.

CAPVT I.

1 ADDVCVNTVR ad id varijs argumẽtis: Primò, quod illa proba ſit ſuperſtitioſa & idololatrica, infidelitatem ſapiat, & ſit opus diabolicum. Ea ratione, quòd implicitum quoddam pactum cum dæmone tacitè & ipſa vi facti initum, etiam præter intentionem facientium, contineat. Nam Magos qui faſcinant cum ſathana pepigiſſe, vt res contra naturam faciant: pactum enim tale implicitum vel tacitum fit, quotieſcunque aliquis contendit facere quid per cauſas, quæ nec virtute naturali, nec ex diuina aut eccleſiaſtica inſtitutione poſſunt illud efficere.

2 Secundò, quod Deus per id experimentum videatur tentari: nam dum omninò contra naturalem id ſit rerum ordinem, & ab eo iudicio profectum, quòd impoſſibili-

ſibilitatem ſeu naturæ accuſatricem, vel ĕt teſtimoniū naturæ contrarium ſecum importet, ideòq; tentationē & quaſi in dubiū vocationem includere, vel inſinuare poteſtatem illius qui naturæ autor eſt & magiſter. Vnde Chriſtianos pos Iudaiſantes ſignum requirere videri, quemadmodum in nouo teſtamento ſæpiùs fecerunt Phariſæi Matth.cap.8.

3 Tertiò quòd hæc tentatio neque in humanis, neq; in diuinis literis vllum habeat fundamentum, ſed expreſſis earum ſanctionibus ſit vetita & abrogata, c. Mennam. c. conſuluiſti, & c. Monomachiam. 2. q. 5. c. final. de purgat. vulgari, extr.

4 Quarto, quòd quicunque iudex per vetita & illicita media etiam pro veritate indaganda procedit, is non modò mortaliter peccat, ſed etiam de ſyndicatu tenetur. Nam præſtigias Magorum, & miracula contrà naturam habere pro præſumptionibus iuris eſſe inquiſſimum.

5 Quintò, quòd tales effectus, iudiciumque illicitum reddatur ideo, quòd ordinetur ad iudicāda occulta, quę diuinò iudicio ſaltem reſeruantur: Nam vt dicitur Ieremiæ cap. 10. A ſignis cœli nolite metuere quæ timent gentes, quia leges populorum vanæ ſunt, tùm etiam quia huiuſmodi indicium nulla ſit diuina authoritate, vel exemplo ſancitum.

6 Sextò, quòd proba vel indicium hoc nullam iuſtā vel ſufficientem de ſui neceſſitate cauſam habeat adiunctā, ſicq; temerè & ſine recto fundamento præſumptū.

7 Septimò, Ioannes Bodinus in libro de dæmonomania Magorum, lib. 4 cap. 4. prope finem (vbi multis antè collectis præſumptionibus, ex quibus reatum prehenſe vel prehendendæ Maleficæ iudici arguere liceat) ſentire videtur hanc aquæ probam illicitam, ac multùm fallacem eſſe, dùm per tale indicium inſinuare diabolum ſe & commutare dicit in ſcholam Magorum, obrepere ac faſcino inuoluere iudices ſentit.

8 Octauò Petrus Binsfeldius Doctor, Theologus, ac in diocœſi Treuirenſi etiamnum Suffraganeus, qui inſignem

ſignem tractatum de Confeſſionibus Maleficarum ac ſagarum edidit, in ſecundo membro ſuæ quæſtionis aliquot concluſionibus præmiſſis, in primo dubio exiſtimat, dæmonem ſua virtute hominē per aëra ferre ac in remotiſſ. loca quaſi in puncto tēporis poſſe collocare. Ergò etiam eundem in aquis ſua potentia ſuſtentare, ac eleuatum tenere, ne ſubmergatur, poſſe.

9 Nonò idem Theologus ac Suffraganeus ibidem ita ratiocinatur: ſimilium ſimilis eſt ratio, & ſi in lege proprius caſus non exprimeretur, ad ſimilem expreſſum, vbi eſt identitas rationis, confugiendum eſt, ſed probationis aquæ frigidæ eadem eſt ratio, quæ candentis ferri vel aquæ feruētis. Tales autem probationes ſunt peruerſæ ac ſuperſtitioſæ, iuxta c. fin. extr. de purg. vulgari. & 2. q. 5. c. Mennam, & c. conſuluiſti. S. Thom. 2. 2. q 95. art. 8. ad 3. S. Antonius 4. part. tit. 15. cap. 34. §. 2. Ioan. de Turre Cremata in d. c. conſuluiſti. Panor. in d. c. fin. Nauar. in manuali confeſſariorum, cap. 11. nu. 39.

10 Decimò, quòd ſi implicitum pactum etiam præter intentionem facientiū cum dæmone, tunc haberi dicitur, quādo propter factum noſtrū ſuperſtitioſum (hoc eſt tale, quod non per totum neq; omnimodò ac in ſolidum, ſed cum quadam addubitatione, & per adminiculantem aliquā, deuiantem extraneæ ac minimè approbatæ ceremoniæ cauſam vel vſum in Deum vnicū noſtrum eſt defixum & radicatū) is dæmon de vno præcōceſſo antecedente, id in conſequens minimè cōceſſum, neq; de intentione hominis inde conſequuturū extendit, & ſuo more interpretatur: multo magis hic idē fieri dicetur, dum neque Deus, neq; boni angeli quicquam 11 quod ad hanc abdicatam, ac ſemet ab cœleſti patrimonio ſponte exhæredantem maleficam attinet, commercij, auxilij, ſeu gratiæ quicquam oſtendere, vel circa eandem manifeſtare velle videntur: Atq; hoc eſſe, ac ex iſto forte profluere exiſtimo id quod Cancellarius ac Theologiæ facultas in alma Vniuerſitate Pariſienſi in determinatione publicata die 19. Septembris, Anno 1391. articulo tertio, hiſce verbis edixit: Et inten-

dimus eſſe pactum implicitum in omni obſeruatione ſuperſtitioſa, cuius effectus non debet à Deo vel natura rationabiliter expectari.

11 Vndecimò, ſpontanea confeſſione, facti euidentia, vel teſtium integræ opinionis approbatione publicata delicta, habito præ oculis timore Dei, commiſſa ſunt Magiſtratus regimini iudicanda: occulta verò & incognita illi ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda filiorũ hominum. Nam quod ſanctorum patrum documento ſancitum non eſt, ſuperſtitioſa adinuentione non eſt præſumendum, c.contuliſti. 2. quæſtio. 5. c.fin.extr.de purgat.

Tutius ergo, ac in caſum non cognitæ rei, & ſiquidem de cauſa ad condemnationem vel abſolutionem vſque ipſi non liqueat, conſultiùs eſſe videtur, ſi iureiurando ſeſe exoneret iudex, ſecundùm legem. Idem Pomponius §.fin ff.de recept.arbitr. l.Pomponius.36. ff.de re iudica. Cuius exemplum eſt apud Gellium Noct. Atticarum lib.14.cap.2. vel vt propter ambiguitatem probationum, difficultatem, vel votorum diuerſos, & ſibiipſis, non eadem ſententia cõſtantes ſenſus iudicantium actorum teſtificationes ad ſuperiorem iudicem referãt, eiuſdemque ſacras iuſſiones expectent, toto tit. ff.de relationibus. l. ſolet, l.ſi quid erit, ff.de offic. proconſul. l. eum quem temerè, §. fin. ff.de iudic. & C. de iudicib. §. fin. Idque ideò, ne conſcientiam ſuam probabili ac vicino peccandi exponat periculo, quòd qui amat, peribit in illo.

12 Poſtremum verò & hoc conſtat, firmiſſimeque credendum videntur, hanc aquæ probam eſſe valdè periculoſam, maximè aduerſus eas, quæ innocenter in eis tentantur, & vbi comperta indicia Iudices fortè fefelliſſent.

Nam ſi demus dæmonem de potentia principatus & virtute proprietatis ſuæ, quam à Deo habet conceſſam, hominem ſuper aquas eleuare, & ne mergatur, detinere poſſe (cuius tamen contrarium aſtruere conabimur in reſolutione octaui argumenti infra.)

Tunc

Tùnc & hoc demus neceſſum erit, quòd hoc habeat antiqui illius hoſtis inuidia, vt quos improborum actuum perpetratione Deo ſibi reſiſtente, deijcere non valet, opinionem eorum falſa ad præſens ſimulando dilaceret, c. habet. 2. quæſt. 4. pro quo ad manus facilè habet mille nocendi artes, ac nomina mille.

Ne itaque huic veterano & præſtigioſis diaboli illuſionibus patulus detur locus, præſtari videbatur, in ambiguis mitiorem partem eligendo, impunitum relinqui facinus nocentis potius, quàm innocētem damnare: ne plus opinio, quàm iudicium in iudice polleat rationis.

Nam & aliàs conſtat propter incertitudinem, & ſummam rerum difficultatem delicta ſæpè impunita manſiſſe, dum non ius, ſed probatio deficeret, argum. l. duo ſunt Titij, ff. de ſuſpect. tut.

Quinimò & hoc interdum vidimus, conſtantem viciniæ famam, dum ad veritatis, vel originis ſui fontem exploratio & authoritas haberi cœpta eſt, aut euanuiſſe prorſus, aut inuolutam ſæpè & contrariam inextricabilemque iudicibus extitiſſe multoties, iuxta illud: Fama malum grauius, quàm res trahit. Item & illud Vergilianum:

Fama malum quo non aliud velocius vllum, &c.

Duodecimò, admodum huic ſententiæ aduerſatur 13
inſigniter in praxi famoſus Iureconſultus Matth. de Afflict in Conſtit. Neapol. lib 2. in rubr. 13. de legibus paribus ſublatis, vbi dicit: probationem vel oblationem innocentiæ per tactum ferri igniti, aquæ bullientis, vel ſubmerſionis in aqua frigida eſſe falſam, diabolicam, & ideò reprobatam, non ſolùm in iure Canonico, vti ſuprà demonſtrauimus, ſed etiam per dictam conſtitutionem Regni: *Eorum* (inquit Conſtitutio) *ſenſum videndum duximus, qui reum criminis conſtitutum ob conſcientiam læſam, tantum aſſerunt, ab aqua frigida frigido elementulo non recipi, quem ſubmergi potius aeris competentis retentio non permittit, vbi glo. inquit, ſubmergebantur in aqua frigida tribus vicibus.*

Vbi ideò dicitur probatio parilis, quaſi apparabilis, hoc eſt, quaſi in vulgus aliquod innocentiæ vel nocentiæ ſignum per iſtud experimentum appareat, hinc etiam nominatur probatio peregrina, extranea, vulgaris, eò quod vulgus illas cõtra leges tàm diuinas quàm humanas, ex mera ſuperſtitione introduxit, c. conſuluiſti. 2. quæſt. 5. ideò reprobata, quia per eam tentatur Deus contra naturam, nam naturale eſt, quod ferrum eſt lædens carnem. Ideò ſi dicatur ab inculpato: Ego ſum innocens, volo accipere ferrum ignitum, vel ſtare in aqua bulliente, vel ſubmergi in aqua frigida tribus vicibus, & non me lædet, & ſi me læſit, ſum nocens, &c. quia ſcriptum eſt in lege, Non tentabis dominum Deum tuum. 22. quæſtio. 2. c. quæritur. Deuteronom. cap. 6 Hæc enim probatio fuit inuenta fabricante diabolo, quia eſt ludibrium periculoſum, & ſcandoloſæ tragœdiæ initium fallax, & ſine veritate; quia opera diaboli, non ſunt cum veritate: Probationes ergò debent fieri ſecundum quod iura communia & ſanctæ conſtitutiones ordinant, ſcilicet per teſtes aut inſtrumenta, aut legitimas probationes.

Vnde iudex, dicit Afflictus, nullas tales probationes admittere debet, & vide inquit quæ dixi in §. ſi quis hominem, vbi retuli ſententiam fuiſſe declaratam nullam pro eo quia lata in fauorem eius qui vicit in duello de certis bonis ſtabilibus.

24 Tandem verò inter omnes autores qui hanc aquæ probam improbant, præcipuus & nouiſſimus eſt Ioannes Godelmannus in tractatu ſuo de Magis, veneficis, & Lamijs, &c. vbi is lib. 3. cap. 5. ſed adfert talium vetitarum explorationum ac tentaminum genera. Et licet ad ſingulas earum ſpecies ſingula, imò plura adferat exempla, quibus veritas detecta ac reatus emicuit eorum qui fuerunt inſimulati, tamen tales explorationes ad vnum vſque omnes concludendo reijcit ac damnat.

PRIMVM genus eſſe dicit per flammam, Orthodoxus quidam Epiſcopus, inquit Theodorus lectionum

lib.

lib.2.cum Arriano conte[illegible] conditionem propoſuit, vt verborum a[illegible] ignem ingrederentur & ſic oſtenderent v[illegible] magis pia eſſet, Arrianus conditionem [illegible] accipere. Sed Orthodoxus ignem ingreſſus è rogo diſputauit, & illæſus ſeruatus eſt. Abbas V[illegible]ſis: Petrus (inquit) Albanenſis Epiſcopus obijt, ille per indicium ignis immenſam pertranſiens illæſus pyram, veſtimentis etiam per flammam volantibus, ſed in nullo læſis, Petrum Florentinum Epiſcopum declarauit ſimoniacum: vnde & ipſe poſtea Igneus eſt appell[illegible]tus.

SECVNDVM genus fit per indicium Crucis, vt in teſtamento Caroli Magni apud Nauclerum, ſi cauſa controuerſiæ inter partes orta fuerit, quæ hominum teſtimonio definiri non poteſt, volumus quod ad declarationem rei dubiæ indicio Crucis DEI voluntas & rerum veritas inquiratur. Et in capitulari: Quod ſi accuſator contendere voluerit de ipſo periurio, ſtent ad crucem, & ſi iurator vicerit, lege ſua accuſator emendetur.

TERTIVM eiuſmodi genus eſt per ſortes, de quibus infrà in capite ſecundo. Eſt & aliarum ſortium genus, de quo ibidem Godelmannus ex legibus Friſicuū libro 14.

Genus QVARTVM eſt per corpus Domini, cuiuſmodi fuit illud, de quo commemorat Gregorius Turonenſis libro 10. cap. 8. Tu verò, ſi idoneus es, vt adſeris, accede propiùs, & ſume tibi Euchariſtiæ particulam, atque impone ori tuo, erit enim Deus reſpector conſcientiæ tuæ. At ille acceptâ Euchariſtiâ communicans abſceſſit.

QVINTVM explorationis furioſæ genus per ferrum candens vel ignitum introductum, ad exemplum potionis illius quæ ſtupri inſimulatis mulieribus exhiberi ſolebat: illa potione ſumpta, ſi mulier rea erat ſtupri, pertranſibant illam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcebat femur eius, eratque in

exemplum omni populo. Si verò ſtupro polluta non erat, nihil ei potio ſumpta nocebat, vt prolixè Numerorum ca.5. & in c. in libro 2. quæſt. 4. traditum eſt. Sic mulier nobilis cuiuſdam viri, quem Maria coniux Othonis Tertij falsò accuſauerat, quòd ſe de ſtupro ſollicitaſſet, ignitum ferrum in conſpectu omnium illæſa pertulit, Crantius in Saxonia lib. 4. cap. 26.

Sextum genus talis experimenti fit per aquam feruentem vel frigidam, æquè vti ſuperiora omnia, prohibitum & abolitum.

15 Ex quibus omnibus & ſingulis videbatur in hoc ambiguitatis puncto ad illa eſſe potius recurrendum remedia, quæ tradunt Doctores Mallei, in tertia principali, tertio eiuſdem partis membro, ſcilicet qualiter proceſſus maleficialis per debitam ſententiam congruo ſit fine terminandus in tertio modo ſeu quæſtione 22. vbi ratiocinatur de illa malefica, quæ propter infamationem ſolam, & tàm potentem quæſtionibus venit ſubdenda.

Vbi dicit, quòd ſi quæſtionanda ſit varia, non per totum, ſed ambiguè in negatiuis conſiſtens, adſintque indicia, aliquo modo ad quæſtionem ſufficientia, tùnc per iudiciale decretum eandem ad tormenta adiudicandam eſſe.

16 Non tamen ſit iudex multùm voluntarius, inquit, ad quæſtionandum aliquam, nam quæſtiones & tormenta non inferuntur niſi in defectum aliarum probationum. Et ideò priùs perquirat alias probationes, quas ſi non inuenerit, teneatque probabiliter iudex quod delatus ſit culpabilis, ſed metu negat veritatem, tunc bonis modis, & quandoque cauteloſis, adhibitis eius amicis inducentibus eam ad veritatem, faciat ſuam diligentiam omnem, vt ab ore eius habeat veritatem, & negotium non feſtinet. Nam meditatio frequens, carceriſq; calamitas, ac replicata informatio proborum virorum multum diſponat ad veritatem eruendam.

17 Quod ſi delato conuenienter expectato, & tempore congruenter prorogato, ac eodem multipliciter informato,

formato, in negatione ſua delatus perſiſtat, tunc fide bo-
na Epiſcopus & Iudex credant, ipſum delatum negare
veritatem, ideò quæſtionent eam moderatè ſine effuſio
ne ſanguinis, ſcientes quod quæſtiones ſint fallaces &
inefficaces. Nam aliqui ſunt ita molles corde & vecor-
des, vt ad leuem torturam concederent omnia quęcun-
que falſa, aliqui autem ſunt ita pertinaces, quòd quan-
tumcunque vexarentur, ab eis veritas non haberetur:
Aliqui ſunt, qui fuerunt aliàs quæſtionati, & iſtorum a-
liqui melius ſuſtinent quæſtiones, quia brachia ſtatim
trahuntur & flectuntur, aliqui autem remanent debilio
res, & ſic minus ſuſtinent quæſtiones: aliqui etiam ſunt
maleficiati, & in quęſtionibus vtuntur maleficijs, qui an-
tè morerentur quàm aliquid faterentur, efficiuntur e-
nim quaſi inſenſibiles. Quare in quæſtionibus cum ma-
xima prudentia eſt agendum, & ad conditionem quæ-
ſtionandi quamplurimum attendendum.

Cum autem lata fuerit ſententia ſuper quæſtione 18
habenda, mox miniſtri ſe diſponant ad quęſtionandum
delatum: interea Iudices, vel alij viri inducant quæſtio-
nandum ad fatendum liberè etiam compromittendo ad
conſeruationem vitæ, ſi opus ſit.

Quod ſi fateri adhuc noluerit, die aſſignata quæſtio- 19
nes continuentur, & alijs grauibus tormentorum quæ-
ſtionibus ſubijciatur fortiùs vel leuiùs ſecundùm ma-
iorum culparum grauitatem, ac perſonæ qualitatem.
Et poterunt iudices (inquit Malleus) multas cautelas li-
citas adhibere, & in verbis & in factis vt veritas habea-
tur, quas magis docet experientia, vſus, & negotiorum
varietas, quàm ars alicuius aut doctrina. Vbi autem de- 20
center quæſtionatus & tormentis expoſitus, noluerit
detegere veritatem, ampliùs non vexetur, ſed liberè di-
mittatur. Si verò non perſtiterit in negatiuis, ſed confeſ-
ſione propria veritatem protulerit, culpam agnoſcen-
do, & ab Eccleſia veniam poſtulando, idque in hæreſi fi-
dei ſeu religionis, tunc abiuratione ſolenni modo facta,
ſatisfactionem congruam ad arbitrium Epiſcopi, vel
judicis Eccleſiaſtici excipiet, & non tradetur brachio ſe-

culari neque vltimo ſupplicio erit feriendus: nec ſi ſit clericus, degradandus erit, ſed eſt ad miſericordiam admittendus, iuxta c. ad abolendam, § præſenti, ext. de hæret. ſed abiuratâ primitùs hæreticâ prauitate in perpetuos carceres erit obtrudendus, iuxta c. excommunicamus. §. ſi quis. eod. tit.

21 Verum in hac maleficiali hæreſi confeſſus vix vitæ adſeruatur, ſed pro apparenti conditione maleficiali aut verè aut fictè vel ſimulatè reſipiſcentis, ac cordialem cōtritionem facientis, aut porriguntur eidem ſacramentales gratiæ, aut denegantur; interim omnibus pijs & publicis cohortationibus ad omne bonum, ſpem & confidentiam in Deum per deuotos ſacerdotes cohortantur & examinantur, prout habet praxis rerum magiſtra.

22 Quòd ſi verò vir vel mulier maleficij inſimulati & quæſtionati in negatiuis perſtent, indicia contra ſe prolata rationabiliter excuſando, negando, contrariasve probationes offerendo: tùnc iudex eo in carceribus detento, perquirat ampliùs, & proclamari faciat, ſi in ſimilibus culpoſus vel ſuſpectus fuiſſet, & multa mala de illo dicantur, vel ſi lachrymas non emittat, ſi inſenſibilis ad tormenta appareat, ſi poſt tormenta omnibus vicibus citò reſtituitur, tùnc cautelis & fallacijs erit vtendum potiùs, quàm dimittendus; Et ſi quidem omnia defecerint, tùnc militantib. fortiſſimis & violentiſſimis præſumptionibus contra delatum non erit ſtatim dimittendus, ſed per annum ad minùs ſqualoribus carceris mancipandus & cruciandus, ſæpiſſimè etiam examinandus, præcipuè ſacratioribus diebus. Hęc ferè Malleus. Ex quibus euincitur probam aquæ nunquam ferè admittendam, ſed ſecundùm præſcriptum de iure modum ad condemnationem vel abſolutionem procedendum.

Intro-

Introductio in Caput Secundum.

SED nos qui ad Magiæ iuſtitiam & examen in terra Colonienſi, præſertim verò in Electorali ſcabinali prætorio Bonnenſi nuper adſedebamus, hanc ſententiam cum ſuis rationibus neque omninò reſpuendam, neque in totum amplexandam fore exiſtimabamus: Nam cum iudicantem oporteat cuncta rimari, ac ſingula rerum momenta plena indagatione plenè ac ſollicitè perquirere, nihilque intentatum relinquere, nos & criminis huius ſumma deteſtabilitate & periculo, quod ex eiuſdem impunitate tàm nobis quàm cæteris impendere videbamus, attentis, mediam viam eligendam putabamus. 23

Quocircà & tutiùs, & functioni noſtræ conueniētiùs fore, vt ſiquidem contra delatam perſonam indicia ad præhenſionem ſufficientia militaſſent, deinde cōtra eandem iam incarceratam vehementiores præſumptiones (etiam ſpecies facti) inſurgerent & accederent, quæ ad torturam communiter ſufficientes eſſe poſſent, tùnc non quæſtioni ſubijciebantur ſtatim, ſed pro confortatione præcedentium indiciorum, probam aquæ adhibebamus primitùs, non ad conuincendum eā per hanc, ſed præparandum & muniendum torturæ viam, & momentum faciendum tantò confidentiùs. 24

Accedebat ratio huius facti noſtri & altera, nam dũm in votorum collationibus indicia (quæ iudicibus arbitraria & prudentia potiùs eiuſdem expendenda ponderandaque relinquuntur, quàm de iure certo præſcribuntur. Iacob. Menochius de Arbitra. iudic quæſtionum lib 2. centu. 3. quæſtio. 270. Barb. & alij in L. final ff. de quæſt.) alia alijs leuiora, certiora vel infirmiora, minùs magisque ad torturam ſufficientia videbantur, hoc tentamen certitudinis quid in hanc vel illam partem illis adijciebat. 25

Dum itidem haberemus compertum, ſathanam 26

diſa

diſſuadere, ac omninò ſagas ſuas eò intentionis animare, ne vllis tormentis euicti verum faterentur, qui etiam torturæ ſenſum illis potens eſſet adimere interdum, vt aiunt, & illas inſenſibiles reddere. Ideò ne veritas è tot collatis præſentibus indicijs in maiorem Dei & hominum offenſam vitium pateretur, ſtatuebamus in adminiculum probam aquæ, & quaſi in præparamentum ſaltem adhibere, quo ſic ad quem modum, & quouſque torquenda eſſet, poſt tanto certiùs dignoſcere & diſcernere poſſemus.

27 Extra enim tot tantaque comperta indicia, nullam aquæ tentamini perſonam ſubijciendam putabamus, neque enim debet iudex cum alterius famæ perículoſo diſpendio temerè vagare, maximè dum expreſſa legis adhuc deſtituebamur admiſſione: cùm fallax & mille artifex ille impoſtor fucum facere, ſeu palpam obtrudere interdum iudicibus magiſtraliter eſſe edoctum probè noſſemus.

28 Quam ob cauſam pleræque è leuioribus indicijs & præſumptionibus comprehenſæ, vbi generali inquiſitione facta, nulla quæ adminicularentur prioribus, indicia ſuperuenirēt, aut ante aut poſt aquæ probam purgatione Canonica indicta, ac eiuratione ſolenni præmiſſa, per nos dimiſſæ ſunt & reſtitutæ.

29 Accidit inſuper apud nos, quod tàm viri quàm fœminæ videntes cognatos ſuos & nudos & pedibus manibusque ligatos ſuper aquas inſtar plumæ ferri, quantumuis neque arte, neque motu vllo natandi inſtructos, volentes inſuper & ſenſum tactus in ſemet experiri, venia à Magiſtratu obtenta, ac flumini traditi, penèque ad fuudum merſi (homines enim & cætera animata pleraque ſenſim & non ilicò vt lapis, vel plumbum ſubſidunt & demerguntur, cum non ſolida, ſed concaua & mixta corpora ſint) ipſi cognatorum ſuorum & accuſatores extiterunt ac vindices, & probam illam minùs quàm cætera fallere edixerunt indicia.

30 Ediuersò contigit vetulam quandam ſtipite arundineo nixum (quæ ante complures annos maleficij vnà

cum

cum marito & ſorore inſimulata, ac comprehenſa, his ſupplicio abſumptis: illam, quod & leuiora tum contra ſe quam cæteras præſumptiones militarent, pariterq́ue grauida & proxima partui eſſet, in exilium fuerat relegata, vbi cõtra identidem geminatum ac ſub pœna Magiſtratus interdictum prouinciæ ac habitationi ſuæ veteri ſe intuliſſet) comprehenſam, ac aquæ ad ſubmergẽdum hoc anno 1594 adiudicatam, carnificiq́ue traditam, tanta potentia aquis ſeſe ſæpius, interdum & vſque ad humeros videndos extuliſſe, & quaſi ebullijſſe ſeu proſiluiſſe, vt demergente & obtrudente eam ſæpiùs Conto carnifice, ſub aquis vix contineri potuerit, extititq́ue tum multorum ſermo, ipſam, niſi tanta vehementia Conto per carnificem fuiſſet depreſſa, ac in aquis detenta, facili & quidem celeriori negotio quàm homini eſſet poſſibile, enataturam ac euaſuram fuiſſe.

Quod nos vti fabuloſum quemadmodum rideba- 31
mus, ità mirari ſatis non potuimus, mulierem illam & grandi lapide prægrauatam, ligatam, ac vti videbatur coram prætorio ſemimortuam, ſenio ac præſenti terrore viribus propè omnibus deſtitutam, in aquis tantam vim & labotem exercere potuiſſe, planeq; Maleficam ac cremandam, quàm ſubmergendam illam potiùs fuiſſe cenſebamus.

Ibi in huius rei vehementiorem meditationem ex- 32
citati, dæmonum maximam quandam vim, in & ſuper aquas eſſe tunc temporis adhuc putabamus, ſed an illa ſit excluſiua (permittentis & non aliter fieri volentis) Dei præſertim in eas Maleficas, quæ in ordinarij iam Magiſtratus manu (qui Dei, non hominum exercet judicium) verſantur. Et quod Deus ludificationes dæmonis tantas & tam potentes in ſagas iam comprehenſas & juſtitiæ ſubiectas, ſeu etiam in ludibrium Magiſtratus permittere & eſſe vole: Item quod tàm perdita, deplorata, ac Sathanica, vt ita dicam, iam apud ſagas aquis tradiias vel tradendas exiſtat adhuc vis, intentio, votum ac voluntas (ex quibus pactum hoc proficiſci eſt neceſſe.) quanta tum cùm libertate adhuc gaudebant,

debant, id admodùm addubitabamus, & iàm propè erat; vt reſponderemus quærentibus, quemadmodum reſponderunt Malefici Pharaoni, non valentes incantationi quicquam proficere ampliùs, Digitus Dei hic eſt. Exod. cap. 7. & 8. Neque enim eſt conſilium aduerſus dominum, &c. Et quis ſcrutabitur vias eius?

33 Cogitabamus etiam Maleficam (etiamſi enixa fortè voluntate ſua in aquis hoc vellet) non potuiſſe cum ſathana paciſci, vt vel ne ſubmergeretur: nam licet liberam voluntatem (ligato per Magiſtratum corpore) homini malefico adimere non debeamus neque poſſimus: tamen quod liberam quoad dæmonem per omnia habeat voluntatem & poteſtatem cum eodem effectualiter coniunctam, ſeu etiam quæ & quanta tunc dæmonis poteſtas in hoc eſſe poſſit, id rurſus ne determinemus, relinquere libuit adhuc.

34 Inde nihilominus maiori occaſione aſſumpta in varias dubitandi rationes & motus animum cepimus inflectere noſtrum, neque ſolum omnes quoſcunque in eam rem ſcriptores contigit videre nobis, ſtudioſè perlegimus, examinauimus, ac momenta cauſarum ſingula diligenter expendimus, ſed etiam cum doctis ac notis viris interdum confabulamur. Atque verò omnibus perpenſis ac ponderatis in eam reſedimus tandem ſententiam, vt regulam conſtitueremus talem, quam deinde argumentis per nos collatis communitam ac firmatam (rationibus decidendi ad ſuprapoſitas dubitationes additis) illuſtriorem ac magis illuminatam reddidimus: Regula itaque ſit hæc.

35 Iudices qui ad Maleficij vel Magiæ crimen examinandum dijudicandumque conſident (quas vt de re graui ac humanæ ſcrutationis captum & ſenſum excedente conſultiſſimos, ac varijs rerum experientijs exercitatiſſimos eſſe conuenit) indicijs quæ ad torturam de iure ſufficiunt præcedentibus, poſſunt in ſupplementum plenioris & legitimæ probationis, aquæ probationem ſine conſcientiæ læſione ita facere, vt dilucido & ſtrictè lectori mandato ſufficienti interuallo interiecto, appa-

rere

rere ipſis ac omnibus circumſtantibus de natatione vel ſubmerſione delatæ euidenter poſſit, præſtatque hoc interuallum vnum eſſe & aliquanto laxius, imò ad ſolius iudicis, non etiam carnificis arbitrium diſtinctum, niſi duabus vel tribus vicibus interpolatam eſſe debere, propter ſubmerſionis periculum, vel aliam quamcunque iuſtam ob cauſam iudex forte arbitretur.

Nam iudices circa hanc probam ad lictoris vel carnificis factum & intentum diligenter debent aduertere; quo omnis indiligentia, fucus, fraus, colluſio, vel implicatio abſit. 36

Homo quippe per ſe & de natura ſui non in puncto neque ad momentum dum aquis committitur, ſed tractim ac paulatim ſubſidet, alius alio citius, alius alio tardius. Summa itaque ac ſolerti prudẽtia arbitrium iudicii in hoc puncto aut intendet aut remittet vel moderabitur, vt ſic vel quod naturæ ipſi, vel quod miraculoſo huic indicio naturam ſuperanti ineſt, tuto ac certo perſpicere iudex poſſit: præſtatque ante merſionis actũ deſuper conſultationes habere iudicantes, vel ſolos inter ſe, vel adhibito ſi videbitur carnifice, ipſique dato cũ requiſitis certo mandato. 37

Ad hanc verò regulam duo inprimis quàm diligẽtiſſimè aduertenda eſſe cẽſemus. Primò, quod quemadmodum tàm diu iudex hoc experimentum non debet adhibere, niſi vehementiſſima indicia, & pluſquam ad torturam ſufficientia præceſſerint, vt ſic non modo tentationis, ſed etiam temeritatis ſuſpicionem effugiat. Ita quando legitimè reus conuictus, vel ipſa facti notorietate res luce meridiana clarior effecta eſt, hoc tentamẽ aquæ ſiue frigidæ ſiue bullientis adhibendum minimè exiſtimo, c. ſecundo, ext. de probationib. & ibi Canoniſtæ. 38

Sicut & in hoc crimine propter difficultatem eius comprobandi ſpeciale eſſe puto huius aquæ probationis admittendæ, in reliquis canonicæ & ordinariæ purgationes & probationes ſufficiunt. 39

40 Porrò,licet Panormitanus in c.licet ſententiam,in fin. extr. ne clerici vel monachi, &c. de diuerſo modo tradat purgandi per aquam frigidam, ſcilicet quando innocentia eius qui delatus vel ſuſpectus habebatur,ſi in aquam coniectus ſupernataret, manifeſtabatur : nos tamen in hoc genere morem ſuprapoſitum non relinquimus.

41 Fertur quoque in plerisque regionibus morem illum inoleſcere, vt tam conſtanti fama ſuſpectas ſagas redditas,prout ſuprà demonſtrauimus, ad ſtateram vel libram adpendant iudices,& hoc modo experimentum culpæ faciant, eſſeque teſtatum & compertum multoties,quòd nocentes reę etiam craſſiſſimæ & corpulentæ mulieres non vltra quindecim aut tredecim pondo attraxerint,&c.

42 Vbi & hoc in vſum vertitur quærendi; an circa illam quæ iam aquis tentata eſt, etiam hoc experimentum liceat exercere bilancis vel bilibris? Finge, inter iudicantes non conuenire,alijs dicentibus, aquæ adhibitū experimentum indicia circa rem præcedentia confirmare, reatumque eius iam magis fore, & ad torturam indubitatum, certum,ac ſufficientiſſimum: Alij contra, indiciorum vires per hanc aquæ probam eſſe eneruatas, fluxas factas ac incertiores,eò quòd natatio in aqua non certa, non præter neque contra naturam, neque omninò euidens extiterit,ſed tentatā humanum quid in aquis eſſe paſſam.

43 Quid remedij ad hanc bilancis cenſuram? an ad aquatilis probæ repetitionem confugere liceat,ſicque in omnem partem cuiuſcunque affectui ac addubitationi ſit ſatisfaciendum? Non facilè repetitionem vnius, vel alterius modi cæteri coniudices patientur fieri, niſi pondere ac momentis rationum maior pars eodem inclinet quoque: Nam hoc ad inutilem vel ſuperfluam ſcrutationem tētaminis,quàm veritatis indagationem pertinebit potiùs.

CAPVT II.

IAM priuſquàm in arenam cum illis qui ſupra enu- 44
meratas dubitandi duodecim rationes in cõtrariam
partem attulerunt, deſcendo; ea quæ pro huius no-
ſtræ Regulæ & facti comperta præexiſtentia, hoc eſt in
aquatilis probæ defenſionem facere videbantur, depro-
mam.

Qua in claſſe cum PRIMIS ſe offert id quòd dici 45
in iure communiter ſolet, probationes omnes iudicibus
eſſe arbitrarias, ac quidem ſic, vt ille motum animi ſui
pro temporum, facti ac perſonarum circunſtantijs, va-
riè poſſit informare. Nam cum probatoria cauſæ, quate-
nus facti ſunt, ad certas iuris regulas conſtringi nõ poſ-
ſint, ita vt quicquid ea in re ſtatuendum ſit, id iudicis, vt
viri boni committatur arbitrio & diſcretioni.

Vnde eleganter Hadrianus Imperator (dictante Cal- 46
liſtrato in l.3. §. eiuſdem, ff. de teſtib.) *quæ argumenta, in-
quit, ad quem modum probandæ cuique rei ſufficiant, nullo cer-
to modo ſatis definiri poteſt, ſed ex ſententia animi tui te exi-
ſtimare oportebit, quid aut credas, aut parum probatum tibi opi-
neris.*

Sanè quidem, (vt probè Ariſtoteles & Plato docue- 47
runt) licet pauciſſima iudicis poteſtati & arbitrio ſint
tribuenda, quoniam qui legem imperare iubet, is Deũ
& legem iubet imperare: qui verò hominem, beluam
adiungit, cum vtrunſq; cupiditas & ira Magiſtratus opti-
mos alioquin peruertat: lex autem ſit mens affectu &
appetentia carens.

Tamen cùm natura nouas quotidiè deproperet ede- 48
re formas, ac rerum in iudicijs obuenientium inuſitatas
ſæpè ſpecies: rectè factũ eſſe ijdem in philoſophia prin-
cipes magiſtri cẽſuerunt, dùm prudẽti iudicis examini
& diſcretioni multa cõmiſerunt & concrediderũt ij qui
legum condendarum fuerunt artifices; vnde iudicem,
hoc eſt, virum bonum, ſanctum, caſtum, pium, integrũ,
honeſtique cultorem ac ſacerdotem, legis auxilium &

ſupplementum, multi ex Iureconſultis vocitarunt, argumento l. continuus, §. cum ita, ff. de verb. obligat. l. vir bonus, ff. iud. ſolu.

49 Nam iudicio iudicis, cuncta vel nihil horum committere, ſed magna paruaq́ue omnia lege determinare impoſſibile eſſe iiſdem placuit. De quibus ſingulis vidēdus eſt Iacob. Menoch. de Arbitrar. iudic. ſtatim ab initio, Thom. Grammat. deciſ. 34. numer. 45. & ſeqq. & ibi quos allegat idem Menoch. lib. eod.

50 Vnde dicere in conſeſſu iudicandi ſoleo interdum id quod Iaſon ex Baldo dixit in l. iudices, C. de iudic. Iudicantes duos debere habere ſales, vnū ſcientiæ, ne ſint inſipidi, alterū conſcientię, ne fiant diabolici. Et tantùm de primo argumento.

51 SECVNDVM in ordine defenſionis locum obtinet id quod apud noſtros communiter dicitur, ad contumaciam & augmentum delictorum, debet creſcere & pœnæ & tormentorum modus, l. relegati, ff. de pœn. quia impunitas delicti incentiuum tribuit delinquendi, vnde in propoſito, quandoquidem per canones non deciditur expreſsè, neque prohibetur quod in inquiſitionibus punitionibusque Maleficarum probam ſeu experimentum aquæ frigidæ aſſumere iudicibus non liceat, (nam iura Canonica ſuprà ſcripta non loquuntur in hoc tàm flagitioſo crimine) ideò quæ expreſsè prohibita non ſunt, cur ſtare prohibeantur? arg. l. necnō. 28. §. quod eis, ff. ex quib. cau. maior. in integ. reſt. in verbis, ſed ſi leges non prohibeant.

52 Vnde in ſecundo hoc argumento relinqui videtur: quod iudex Eccleſiaſticus & quicunq́ue alius, quemadmodum exigente cauſa pœnam nouo tormenti genere poteſt exaſperare. Ita in hoc tàm occultiſſimo delicto poteſt genera inquirendæ & exuſcitandæ veritatis quęcunq́ue, arbitrio planè ſuo, adinuenire & exercere, gloſ. eſt in argum. notabilis in Clemen. ne Romani, in verb. tolli, & ibi Cardin in prin. in 3 quæſt. de elect. Abb. in c. licet, circa fin. in verſi aut ſubeſt ſtatutum, ext de pœn. Felinus in c. quod ſuper his, verſicul. fallit ſeptimò,

extr.

extr. de maiorit. & obedient.

Idque ex iuſta & momentoſa cauſa, quæ eſt vtique,
ne tàm deteſtandum & abominabile delictum pertrāſ- 53
eat impunitum, ſed vt alij capiant exemplum, & ceſſent
formidine pœnæ, vt dicit text. in l. ſi operis, C. de pœn.
l. quicunque. §. quod ſi fecerunt, C. de hæret. l. aut facta,
§. fin. l. ſi quis aliquid. 38. §. qui abortionis, ff. de pœn. l. 1.
C. ad leg. Iuliam repet.

TERTIÒ arguo ſic, Iudices quicunque & poſſunt 54
& debent illam irrogare pœnam malefico, quæ magis
timetur, & ratione cuius timoris veriſimiliter tàm ipſe
quàm alij (exemplo territi) à delinquendo forent ceſſa-
turi, text. in c. quoniam frequenter, in fin. & ibi gloſſ. in
verbo, magis timeri, extr. vt lit. non conteſt. & gl. in c. de
cauſis, in verb. certo, extr. de off. deleg. Felin. in c. irrefra-
gabili, §. certum, vbi & Abbas, extr. de off. ordin.

Et quoniam hæ ſtygiæ ſtriges circa duo illa ele- 55
menta ignis & aquæ veneficia ſua & impoſturas maxi-
mè exercuerunt, vnde ad iuſtitiæ lancem traditæ, eadē
bina elementa etiam eumprimis verentur, & vt in eo
expietur quiſque in quo delinquit, rectè diuinitùs proui-
ſum & mentibus iudicum cœlitus inditum eſſe exiſti-
mo (quo ſic & pœnæ commenſurentur delicta) vt per
ignem & aquam remediatio ac iuſtificatio huius hære-
ſeos Maleficialis etiam exequatur, argum. l. ſancimus, C.
de pœn. l. ſi fugitiui, C. de ſeru. fug.

QVARTÒ defendo ſic; tàm puniendi quàm tor- 56
quendi à veritatis indagandę modum, in caſu dubio, de-
bent iudices omnes ſequi illum, qui magis fauet publi-
cæ vtilitati. Bart. & Doct. in c. 1. in princ. ff. ſolut. matr. l. 1.
§. fin. C. de caduc. tollend. text. in l. hoc modo. 63. ff. de
condit. & demonſtr. Atque hic ſtantibus aduerſis inter
ſe frontibus hoſtis, illi vtique parti victoria per æquos
cenſores tribuetur, quæ tendit ad confirmationem pu-
blicæ tranquillitatis, ad ſalutem ac reconciliationem hu
mani generis, atq; prouentum omniū terræ naſcentiū,
& ſic ad puniēdum tàm fœdū & diabolicum delictum,
d. l. ſancimus, d. l. ſi operis. potius quā ad eiuſdē impuni-
tatem.

57 QVINTA mouens ratio hæc eſt, quod certum ſit & nobis compertum, omnes maleficas probam aquæ maximè vereri & deteſtari, vnde dùm aquis tentatæ, & ipſæ ſuper aquas fuiſſe detentas, & vel inuitas ſeſe ſubſidere non potuiſſe, ſunt expertæ, ſicq́ue reatum ſuum publico teſtimonio teſtatum fecerunt, ſperanter præſument Iudices illas poſt in tortura extremam contumaciam ſeu taciturnitatem ferre vel perſeueranter negare veritatem non velle, vt quæ in ſemet reatum ſuum alijs ante manifeſtauerint, ſicq; præparationem & cauſam ad confeſſionem effecerunt.

58 SEXTÒ probabiliter conabimur hanc aquæ probam aſtruere ſic; Indicia & denunciationes complicum, vel ſociorum ferè ſunt incertiora, & imbecilliora argumenta hoc experimento, tùm propter ementitas plerunq́ue inſontium hominum facies, formas, veſtes, mores, ac totam imitationem, quas verſutus ille hoſtis ad fallendum ac ſic implicandum quoslibet, etiam ipſos iudices interdum adſumit (nam & tota illa actio edendi, bibendi, conuerſandi, deluſoria ipſis maleficis incerto, vmbratilis, ac de ſolo inuidioſi illius hoſtis dependens arbitrio)
58 Tùm etiam quia honoratiores vel maiores illi Malefici ferè vultu & forma teguntur in curſibus, in ſaltationibus, prout hæc ex multorum relatione ſe didiciſſe, iudicibusque Maleficiarijs indies magis magisq; conſtare aſſerit Binsfeldius in ſecunda parte confeſſionum Maleficarum, in ſecundo dubio.
60 Ergo per hanc probam aquæ (quæ medium eſt intellectuale veritatis eliciendæ ex aliqua ſingulari circumſtantia diuinitùs inſurgens) exteriora illa indicia, aliàs fallibilia ac incerta, certitudinem, iuſtificationem, robur ac veriſimilitudinem ſeu adminiculum aliquod adſumere poſſunt.

61 SEPTIMÒ idem Binsfeldius in ſecundo membro de confeſſionibus Maleficorum, an fides & quanta confeſſionibus Maleficorum contra ſocios & participes criminis huius ſit habenda, ad probationem concluſionis ſextæ (quod regulariter confeſſio duorum vel triũ contra aliquem vti criminis participem indicium ſufficiens con-

contra eundem faciat ad torturam) multa affert argumenta, inter quæ quintum,ſextum, ſeptimum, & octauum in confortationem huius noſtri propoſiti (licet indirectò) libet adplicare, ac breuitatis cauſa eodem me remittere, vbi in ſeptimo argumento hac paræneſi Iudices, Principes, ac Magiſtratus quoslibet alloquitur. Quis igitur tàm inſipiens eſt, inquit, qui legibus coucludere velit, quod omnes leges immanitate & atrocitate ſuperat propria? Eſt ne vllus canon aut lex, aut ſtatutum, quod dæmonem in ſua ſocietate includat? hic Iudices atque poteſtatem habentes, per Deum, communemq; ſalutem obſecro, vt leges, iura, rationes, & autoritatem doctiſſimorum virorum intueantur, oculos aperiant & cernant, quomodo Deus immaniſſimis criminibus irritetur, quomodo propter periculum communis ſalutis, in enormibus, ne quidem à proceſſu & inquiſitione & executione in diebus Deo ſingulari ratione conſectatis ceſſandum ſit, quomodo Deus executione iuſtitiæ reconcilietur. Facilimè ait lex prouinciarum, C. de fer. in hoc ſummi numinis ſperatur venia, per quod multorum ſalus & incolumitas procuratur? Quomodo ad honorem Dei, iuxta d. l. deinceps. crimina punienda ſint, quomodo ſinant crimina impunita coaleſcere, contra l. per omnes, C. de defenſ. ciuit. quomodo in tàm enormibus & periculoſis, contra communem ſalutem, relictis legibus diuinis, naturalibus & poſitiuis, dum periculum eſt in mora, iuſtitiæ executionem differant, cū multorum ſcandalo, dantes iuſtam occaſionem multis temerarijs iudicijs, & ſic communicantes grauiſſimis peccatis alienis? quomodo deglutiant camelos, excolantes culices, dum minora & manifeſta Lyncæis oculis perluſtrent, & talpis ſunt cæciores in occultis & atrociſſimis? quomodo feſtucam videant, & trabem non animaduertunt, dum furta ſimplicia, homicidia ſine propoſito perpetrata, aliaque minora cane peius, & angue perſequuntur: crimen verò læſæ maieſtatis diuinæ, apoſtaſiam, tractatus ſecretos, contra patriæ ſalutem, & alia immaniſſima facinora, tanquā fantaſias & ſomnia

negligunt. Habeant iudices in hoc negotio doctrinam magni Baſilij ante oculos: qui veram germanamque iuſtitiam non habet in animo repoſitam, ac velut ex præuia quadam meditatione reconditam, ſed aut pecunijs corrumpitur, aut amicis obſequitur, aut etiam inimicos vlciſcitur, aut alienam reformidat potentiam rectè ius dicere, iudicia exercere non poteſt. Hactenus ille.

62 Vbi ſi ſequens octauum argumentum (de maioris gentium maleficis) probè examinaueris & ad limã huius noſtræ probæ comparãdo adplicaueris, videbis maiorem veritatis certitudinem in hoc quàm cæteris illis denunciationibus (quas is ibi defendit) militare.

63 OCTAVÒ D. Binsfeldius in duodecimo præludio, concluſione octaua quarti dubij (vbi agitur de apparitionibus & mirabilibus operationibus circa mortuorum corpora aliquando contingentibus) dicit emanationem ſanguinis occiſi ad præſentiam occiſoris videri ſoli diuino miraculo in horrorem ac vindictam tanti criminis eſſe tribuendam.

64 Quid ergò irrationabile, & à conſequutione eadem alienum fuerit dicere, quod in deteſtationem maleficialis criminis diuina potentia ad probationem aquæ, manifeſtationem ac retectionẽ certiorem eiuſdem aſſignatam ac reuelatam eſſe mortalibus voluerit.

Ampliùs, vt hanc noſtram veritatis luci propiùs accedere putaremus ſententiam, hoc vno & quidẽ NONO vt plurimùm mouebamur argumento inconuincibili quidem illo ſi diligenter aduertatur.

65 Inter omnes ferè tàm Theologos quàm Canoniſtas & Iuriſconſultos in hanc itum eſt ſententiam, quotidiano itidem experimento comprobatam ſagarum ac maleficarum, vel ipſius etiam dæmonis poteſtatem, ſeu vim nocendi circa illas perſonas eſſe nullam, quæ in officina iuſtitiæ aduerſus illas vel conſident, vel omninò præſident, adeò etiam, quod eorum actus ac iuris dicendi exercitium quoad maleficas omninò nõ impeditum ac incontaminatum ſit.

66 Neq; dubium eſt (quem ab initio mundi altiſſimus

reli-

reliquis omnibus terræ creaturis & callidiorem, & potentiorem effecerat, Geneſ. 3. quique indeſinenti inquietudine omnes terræ plagas in noxam omnium velociſſima celeritate perambulat. Iob cap. 1. & 2.) retia ſua in id tendere omnia, quò ſuis amaſijs ac deuotis Magiſtratus iam interdicto ſubiectis, quantum quidem pollit ſubueniat, illosque liberet, aut, ne illius cenſuram incurrant libenter præcaueret & impediret, quemadmodùm ante centum annos, in eadem hac noſtra germania, potioribus tàm Eccleſiaſtici, quàm ſecularis gladij Magiſtratibus, alioqui non malis exiſtentibus firmiter perſuaſerat; nihil eius mali eſſe, phantaſias & mera diaboli ludibria, illiusque ſolum eſſe factum non hominum, nomen ſine re, ſineque hominis noxa vlla interueniente, ſicque illo tempore aliquodantenùs adeò impuniti fuerant malefici, vt poſt, hæreſi illâ præcognitâ, igne vltore extirpari vix potuerint.

Conſtat itidem inter omnes ſagas & Maleficas ſiue iàm vinctus ſiue non, quantum quidem ad actum voluntatis ſuæ attinet, omnem Magiſtratum extinctum, ac mille mortibus affectum percupere, dæmonisq; executiua imperij & potentiæ ſuæ voluntas ad id omnibus viribus ſuccurrit, ac ſubuenire admititur, ſed realitas vna exequendi limitata eſt, & reſtricta ad omnipotentiā voluntatis & conſenſus diuini: cuius vis & imperiū eſt infinitum ac in omnia quæcunq; vbiuis locorum ſunt, vniuerſaliter abſolutum, & à nullo alio dependens malo; dæmonis verò & ſagarum poteſtas finita, multùm reſtricta, ac à ſui creatoris conſenſu dependens. 67

Quare Ioannes Bodinus in libro ſuo de dæmonomania Magorum lib. 3. cap. 4. vbi hanc quæſtionem ex profeſſo tractat, arcanum Dei mirabile, & à iudicibus optimè recolendum, inquit, ipſos non aduerſus humanas poteſtates ſolùm, ſed etiam contra ſpirituum malignorum vires à Deo protegi. Dicitq; idem ibidem, Iohannam Heruilleriam famoſiſſimam Magam (quæ anno 1578. ignis ſententiam accepit) ſine quæſtione faſſam eſſe, quòd quo tempore venerit in manus iudicum, 68

nihil in ipſam diabolum potuiſſe, neque ad liberandum ipſam è vinculis, neque ad vitam ipſius conſeruandam.

69 Si itaque talis, tàm præpotens, prompta ac vniuerſalis Dei voluntas circa tuitionem Magiſtratus (etiam fortè diſcoli.) ad huius reatus iuſtitiam aſſidentis verſatur; quare non idem planè volet & operabitur Deus circa executionem huius aquatilis probæ, quæ quaſi index eſt & miniſter ad huius Maleficialis hereſeos veritatem retegendam ac agnoſcendam, &c.

70 DECIMÒ, D. Petrus Binsfeldius Doctor, Theologus ac in Diocœſi Treuirenſi Suffraganeus ad l 3. C. de malefic. & mathemat. commentando, ac tria ſortium genera exponendo, ſcilicet diuiſorium, conſultorium, ac diuinatorium, hoc improbando reliqua duo ferè eſt quod admittat, dicitque ad ſortium genera pertinere, ſi quis aliquid occultum inquirat, ſiue per protractionem punctorum, ſiue per conſiderationem figurarum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto in aquam proiecto, ſiue ex quibuſdam ſchedulis ſcriptis vel non ſcriptis in occulto repoſitis, dùm conſideratur, quam quis accipiat, vel etiam in feſtucis inæqualibus propoſitis quis maiorem vel minorem accipiat vel taxillorum proiectione, quis plura puncta proijciat, vel etiam dùm conſideratur quid aperienti librum occurrat.

71 Quando itaque memoratus Theologus duo hæc ſortium genera diuiſorium ſcilicet & conſultorium, eatenus admittit, quatenus quatuor quæ ibidem recenſet, concurrant, à ratione alienum omninò non eſſe exiſtimarim, ſi & hanc aquæ probam, quæ conſultoriæ ſorti per omnia conſimilis eſſe videtur, eo quo ſupra eſt dictum modo, hoc eſt, præcedentibus vehementibus indicijs, admittamus, nam ſortes admittuntur in ſinum, ſed à domino temperantur, vt dicitur Prouerb. cap. 16. Quando enim humanum non ſupereſt auxilium, tùm ad diuinum recurrendum adiutorium. PRIMVM ergò requiſitum (vt ait Binsfeldius.) eſt, vt abſque neceſſitate non recurratur ad haſce ſortes, aliàs eſſet tentare Deum.

SE-

SECVNDVM, vt quis etiam in neceſſitate abſque reuerentia ſortibus non vtatur, vt patet ex c. non exemplo. 26. quæſt. 2. in verbis, ſi qui tamen in neceſſitate compulſi, Deum putant ſortibus exemplo Apoſtolorum eſſe conſulendum, videant hoc ipſos Apoſtolos non niſi collecto fratrum cœtu & precibus ad Deum fuſis egiſſe. TERTIVM, vt non pro rebus terrenis, ſed pro ſpi- 72
ritualibus, & ad ſalutem pertinentibus, fiat recurſus ad ſortes, vt habetur ex diuo Auguſtino ad inquiſitiones Ianuarij, epiſtola 119. tomo 2. & 26. quæſt. 2. in c. hi qui de paginis Euangelicis ſortes legunt, etſi optandum ſit, vt id potiùs faciant, quàm ad dæmonia cõſulenda concurrant; tamen etiam iſta mihi diſplicet conſuetudo, ad negotia ſecularia, & ad vitæ huius vanitatem propter aliam vitam loquentia, oracula diuina velle cõuertere. QVARTVM, vt non fiat in Electionibus Eccleſiaſticis quæ ſpiritus ſancti inſpiratione fieri debent. Vnde dicit Beda cap. 1. in Actibus Apoſtolorum: Matthias ante Pentecoſten ordinatus, ſorte quæritur, quia nondum erat plenitudo ſpiritus ſancti in Eccleſiam diffuſa. Septem autem Diaconi poſtea non ſorte ſed electione diſcipulorum ſunt ordinati: hæc ferè ex Binsfeldio.

At verò hic reuera ſumus in illis terminis, quibus 73
neque terrenum iudicium ad condemnandum, vel abſoluendum ſufficiens ſolum eſſe poteſt, hoc eſt vbi neque confeſſione propria, neque facti euidentia, neque teſtium legitima probatione proceſſus iſte eſt vallatus, neque indicijs quantumuis ſpecialibus & de fama aſſumptis (vt ſi dixerit teſtis ſe illam vidiſſe in choreas ſaltantem, vel alia cum Maleficis facientem, nam cùm diabolus transformare ſe poteſt in Angelum lucis, multò magis idem poterit & valet in ſpeciem hominis probj, ac talis reatus innocentis.) religio iudicantis fidem tàm planam ac ſolidam dare poteſt vel debet.

Ergò hæc aquæ proba cum debita reuerentia aſ- 74
ſumpta, haud minimum eſt præbitura adiumentum lubricis illis in hac re prolatis indicijs & diffamationibus.

75 Ad extremum; ſed VNDECIMò, doctores Mallei Maleficarum, in ſecundo principali ſecundæ partis, vbi de modis tollendi & iurandi maleficia in prima difficultate agunt, ponunt duas contrarias opiniones de tollendis & remediandis maleficijs; & dicunt: Scotum de impedimento maleficiali, ſiue de frigidis & maleficiatis reputare fatuitatem eſſe, aſſerere, quod per vana & ſuperſtitioſa non debeant maleficia tolli; dicit enim: nec in hoc eſt infidelitas aliqua, quia deſeruiens vel curans nō adhibet aſſenſum operibus diaboli, ſed credit eum poſſe & velle defatigari, dùm durat tale ſignum, quia ex pacto non aſſiſtit ad hoc, niſi dùm illud durat. Et ſic deſtructo illius ſigno non ponet fidem tali vexationi, vnde & dicit, quòd eſt meritorium opera diaboli delere. Et quia loquitur de ſignis, ponitur ibidem exemplum tale: Sunt quædam mulieres, quæ tali ſigno notant maleficas, vt ſi vacca vbertate lactis ex maleficio priuetur, tùnc vrceum lactis ſuper ignem appendunt, & certis verbis ſuperſtitioſis inſiſtendo, vrceum cum baculo percutiunt, & licet vaſculum vel vrceum mulier cum baculo percutiat, tamen omnia illa verbera diabolus ad dorſum maleficæ defert, per quę diabolus ſic cum malefica defatigatur. Facit tamen illa diabolus vt percutientem Catholicam ad peiora alliciat, vnde periculoſum hoc remedium (niſi eſſet opinio tanti doctoris) difficultatem non eſſet habituram vllam.

76 Subdit idem Malleus ex Hoſtienſi in eius ſumma de frigidis & maleficiatis, quòd quantum ad potentiam coeundi maleficio ademptam recuperandam attinet, recurrendum ſit ad conſilia Medicorum. Et licet quędam remedia contra hæc ſcripta vana ſeu ſuperſtitioſa videantur, tamen cuilibet autori in ſua arte eſſe credendum.

77 Nam & ſatis tollerare poteſt Eccleſia retundere vana vanis. hinc Hubertinus in eadem materia inquit, poſſunt maleficia aut per orationes, aut per artem, per quā facta ſunt deſtrui, eiuſdem ſententiæ dicitur eſſe Godefredus ibidem.

78 Conſequenter idē Malleus ibidem TRIPLICEM diſtin-

diſtinctionem remediandi vel curandi maleficia ponẽs, ita inquit: AVT tollitur maleficium per alium maleficum ſimul & per aliud maleficium, idque eſt illicitum & pœnale, tàm ex parte autoris, quàm etiam remedij: AVT verò diſſoluitur maleficium non per maleficum, ſed aliam perſonam; ſic tamẽ, quòd ſuperſtitioſis remedijs maleficium quod vni perſonæ aufertur, alteri infertur: AVT tandem quod tertium eſt remediũ, à non malefico, ſed quibuſdam ceremonioſis ſuperſtitionibus practicatur; non tamen in nocumentum alicuius perſonæ. Et quia tribus iſtis modis vel expreſſa, vel tacita interuenit dæmonum inuocatio & ſuffragium, ideò ſecundum maius vel minus, pœnam mortis merentur omnes. Et hoc eſt quod dicunt Theologi, quòd potiùs mors foret præeligenda maleficiato, quàm in talia conſentire.

Alijs verò modis, quando tantum vanum quid, vel 79
ſolummodò ſuperſtitioſum (& non ſub aliquo pacto vel ſymbolo expreſſo vel tacito ex intentione vel propoſito practicantis cum illo malo hoſpite operatũ) intercedit. Canoniſtæ ferè omnes cum certis Theologis, tenent tales modos eſſe tolerandos, non tamèn meritorios. Maximè ſi remedia ſacra priùs attẽtata (vt ſunt exorciſmi eccleſię, ſuffragia ſanctorum implorata, aut vera pœnitentia) nihil effeciſſent. Cùm enim iuxta Apoſtolum, omnia quę in verbo aut in opere facimus, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti facere præcipimur: licet his pleriſq; modis non inſit dæmonis inuocatio, ſit tamen interdum in eiuſmodi eius nominis expreſſio. Et iterum licet plerunq; non fiat intentio per pactum aliquod expreſſum vel tacitũ talia facere, vt quia fortè dicit, volo hoc facere ſiue diabolus intromittat ſe ſiue nõ; ipſa tamẽ temeritas quæ diuinum timorem poſtponit, Deum offendit, vnde & diabolo poteſtatem talia faciẽdi permittit introducendo vel intromittendo ſe, hi ſanè omnes ad pœnitentiam ſunt cohortandi, vt potius deſiſtant: hæc ferè ex Malleo fruſtillatim ſumpta ſunt.

Quæ ſingula diſtinctionum fœdera eo conſilio hùc 80

ad-

adferre libuit, vt demonſtrem, quàm non ſit reprobanda vel peccato mortali inuoluenda hæc aquæ probatio, prudenti & neceſſario ſuffragio veritatis per ordinariū loci Magiſtratum in Dei virtute adhibita vel reſpectiuè tolerata.

Subminiſtrant & hiſce argumentis verba Imperatoris in l. eorum, quæſt. 4. C. de malef. & mathem. & cęteris ſimilibus, in §. 1.

81 Nullis verò criminationibus, inquit, implicanda ſunt remedia humanis quæſita corporibus, aut in agreſtibus locis innocenter adhibita ſuffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, aut ventis grandinisque lapidatione quaterentur, quibus non cuiusquam ſalus læderetur, ſed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum ſternerētur, vide tamen Binſfeldium in commentario ad hanc legem, quæſt. 5. & aliquot concluſionibus ſubiectis.

82 DVODECIMÒ infero ſic, DVPLEX eſt ARBITRIVM, quo fungi dicuntur iudices & Magiſtratus in dijudicanda quacunque controuerſia, PRIMVM arbitrium eſt liberum & plenum, quod dici poteſt eſſe conceſſionem à lege vel homine factam, qua poteſt is iudex ſemoto iure, ratione ac æquitate, ſed proprio ductus appetitu à dolo tamen alieno, quod placuerit ſtatuere.

83 ALTERVM eſt regulatum vel aſtrictum, quod itidem dicitur conceſſio à lege vel homine facta, qua poteſt is iudex ratione ac æquitate animi ſui proferre ſententiam, quique nec in alium ſtatuat, quid ſibi ſtatui negari poſſit, in hunc modum vtrumque arbitrium definiunt Iacobus Menoch. de Arbitr. iud. quæſt. lib. 1. quæſtio. 6. per text. & gloſſ. in l. fideicommiſſa. 11. §. quanquā. ff. de leg. 3.

84 Cum itaque tantus iuſtitiæ zelator, ac rectorum iudiciorum laudator ſit Deus, vt eorum ſanctas & ſacras manus (quamuis ſanguinarias) eſſe dixerit, qui ferro ac armata manu contemptores ſui vindicauerunt ac proſtrauerunt, prout dicitur Exod. cap. 32. occidat vnuſquiſque

que

que fratrem ſuum, & amicum & proximum ſuum, pro peccato vituli conflatilis.

Vix videbitur vllum, vel neglectæ legis, canonis vel temeratæ religionis piaculum pertimeſcendum eſſe illi iudici, qui proprio ductus appetitu, à dolo tamen alieno ac pleno illo vtitur cognoſcendæ per hanc probã veritatis arbitrio. 85

His moti cauſis, cenſebamus iudicem (quem tàm vehementer fortia ac veriſimilia etiam ad ſpeciem allata indicia mouiſſent) non malè facere, multò minùs mortaliter peccare, ſi pro certiori iam aliquodantenùs compertæ veritatis luce, probam hanc aquæ frigidæ adhibeat, multò minùs confeſſionem poſtmodum reſultantem nullam eſſe vel irritam. 86

Nam ipsâ didicimus rerum experientiâ iudicantes, hoc genus dæmoniorum vix vlla canonica purgatione extingui, ſeu ad meliorem frugem conuerti, quinimò eam quæ iudicum manus ſuo ſtratagemate ſemel euaſit malefica, ac ne tenteretur aquis, obtinuit, in peius ferè abire, ac Mancipium illud multò nequiùs nocentiusq́; fieri, dùm dæmon illam, quæ per mendacium periculum iuſtitiæ euaſit, ac morem illi geſſit, iàm in ſua arte plus ad nocendum inſtruat, plus illi concredat, ac ſuperiorem honoris locum attribuat, collaudatione ac acclamationibus in conuentibus publicè factis. 87

Deinde certa iuris regula conſtitit apud omnes, quòd quicquid agunt homines, intentio iudicat omne, notatur in l.1. C. de ſicarijs, l.3. ff. de tabul. exhib. & alibi paſſim, & non debent actus agentium operari quicquã vltra eorum intẽtionem, adeò quidem ad voluntatem, intentionem ac votum paciſcentium verba ſcripta actusque contrahentium reſtringuntur, reformantur, ac quaſi recuduntur, vt etiam vel abrogare vel impropriare verba propter minùs conuenientem intentionem agentium plerunque conueniat vſitatumque ſit, de quo Stephan. de Phederis in eleganti ſuo libello de interpret. legum, part. 1. per totum. 88

Et de

89 Et de iure poli peccata omnia adeò libera, adeò voluntaria ex ſua natura eſſe debent, vt niſi libera, & de mera peccantis voluntatis intentione ſint profecta, ſed aliquam in ſe, vel ſua cauſa rationem habeant ad noxã, peccata non ſint, c. homines, c. beatus Paulus. 22. quæſt. 2. verſic. grauius. &c. falli enim in his quæ ad fidem non pertinent, aut paruum, aut nullum eſt peccatum, c. in quibus, ext. eod.

90 Quemadmodum de hoc crimine iudicãtem dæmonis mille nocendi artes, ac mille pericula rerum etiam imprudentem ac ſæpè incautum facilè tranſuerſum agere poſſunt, eidem falſa pro veris plerunque ſupponere, dum vel imperitia, vel facilitas credendi, vel ſimplicitas aliquando etiam peruerſitas eiuſdem, quales extra vrbes, ruri ac in inferioribus ſubſellijs iudices ferè inuenias, mundum deſtruere, ac conſcientias bonorum in magno ſæpè diſcrimine ponere poſſent, niſi ſub hac fide publica aliquem veritatis ſuccurſum vel auxilium eis habere liceat, vt hoc tentamine tuti, ac de ſe magis certi facti, dæmonis molimina procùl eſſe addiſcant, ac ſic porrò in ſuo officio circa probatoria cauſæ deinceps tutò pergant. Et hæc ſunt quę ad corroborationem regulę ſuprà traditæ aſcribere libuit.

CAPVT III.

91 ACIE iàm ſic noſtrâ ordinatâ pugnam (neutiquã ſanè victoriæ aſſertricem, ſaltem argumentorum liberam communicatricem) capeſſemus, ac per aduerſa hoſtium caſtra trãſeamus: Itaque, quòd primò dicitur, probam hanc pactum continere illicitum & tacitũ cum dæmone initum, id exiſtimarim ego ab intentione omnium magiſtratuum, qui pro eruenda veritatis hac latebra in iuſtitiæ defenſionem hoc experimento vtuntur, quàm eſſe remotiſſimam, nemoq; ſana ratione id vnquam affirmauerit. Quinimò è diuerſo exiſtimarim hoc tentamine implicitum haberi, & fieri pactum cum Deo omnipotenti, vt is teſtis adeſſe velit, per hanc elementaris ſuæ creaturæ vim & indicaturã: teſtimoniũq; ferat

ferat per ſuã potentiam & ſcientiam omnium ſub ſole cordium miraculoſum, de reatu vel non huius delati ac tot indicijs expoſiti hominis: vt qui potens eſt mare ſecare, ac electis ſuis tranſitum quaſi murum diuidendo dare, idemq; rurſus coniungere, ſicq; omnipotenter ſe & miraculosè de omnibus ſuis inimicis vlciſci. Itē qui ſupertranſijt aquas & imperauit eiſdem, vt tempeſtates ſilerent, pariterq; Heliæ Deus Iordanem diuiſit ac effecit, vt ſiccis pedibus tàm Helias quàm Heliſeus ambo tranſirent, ſicut habetur 4. Reg. ca. 1. & 2. Item qui ferrū ſecuris quòd è manib⁹ in aquā ceciderat, implorante homine Dei Heliſeo filijs Prophetarū hoc idē reſtituit & aquis ſupernatare fecit. de quo lib. 4. Reg. c. 6. ab initio.

Eundem etiā cenſentur inuocare iudices & Magiſtratus locorū, quicunq; in retectionē huius ſymboli. Quā rem ſi rectè ac debito modo exercere volent iudices, facient id non minore veneratione ac ſacræ religionis zelo, atq; aliam quamcunq; rem ſanctā ac myſticam veteres illi Chriſtiani in primitiua Eccleſia exercere ac perficere ſolebant, quemadmodum ſuprà in 10. rōne probandi de ſortibus & earum generibus diximus. Quo etiam intuitu, ac inprimis officio ſuo (quod ad veritatis functionē vnicè ac inſolidum dirigitur perſcrutandā) attento à periculo vel reatu taciti pacti (de quo in 10. ratione dubitandi egimus, atq; idem ibidem reſoluimus) omnē Magiſtratū immunē ac alienum eſſe cenſebam⁹. Satiùs tamèn ac tutiùs foret, equidē non diffiteor ſi ſacerdotes ac alij eccleſiaſtici viri nō leues & graues ac cōpertæ intelligentiæ in huiuſce rei communionem aduocentur, vel per ſuum ſuperiorem edicto compellantur. 92 93

Et ſiquidem aduerſus hoc argumentum inſtantiā feceris hoc modo: ergo præſtituitur & præfiguratur hâc aquæ probâ certus modus & ordo, quo volumus hoc à Deo in cōteſtationem facinoris huius præſtari. Id quod æquè ſuperſtitioſum & vetitū eſſe videtur, cùm pręſumendū & piè credendū potiùs homini ſit Deum ad ſuū nutū ac omnipotentis ſuæ voluntatis arbitriū hanc manifeſtationē, nùnc velle, nunc nō, quā ad ſingulas hoīm inſtan- 94

inſtantias ſeu tentationes hanc probam in ſontes reue-lare, in inſontes verò aliter declarare velle argumento ſimili in Euangeliſta cap.1. & Iudith cap.7. & 8. vbi Chriſtus matri ſuæ vini deficientis ſubuentionem & auxilium petenti, negatiuè reſpondit, atque illam (quamuis pio ac deuoto valdè affectu, non modò credentem, ſed & de ipſius omnimoda poteſtate plenè confiſam ac certam) inaniter tamèn dimiſit.

95 Huic inquam, parata eſt reſponſio hæc, quòd quemadmodùm Deus & Natura nihil abundant in ſuperfluo, ita etiam non deficiunt in neceſſarijs, quare & neceſſariò fidelibus contra huiuſmodi inſultus dæmonum diuerſa ſunt data remedia, non modò præſeruatiua, ſed etiam curatiua, cum aliàs non ſufficienter fideli Magiſtratui à Deo eſſet prouiſum, quod dicere abſurdiſſimum foret, & opera diaboli fortiora eſſent operibus DEI.

96 Vnde licet non ſit poteſtas ſuper terram quæ ei non valeat comparari, cui factus eſt vt neminem timeret, omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, dicente Iob cap. 41. Tamèn & meritis ſanctorũ, & iudicio ordinarij Magiſtratus in hac vita noſtra eiuſdem poteſtas ſubiecta eſſe dicitur. Sanctus enim Auguſtinus in libello ſuo de moribus Eccleſiæ ſic inquit: Non eſt Angelus cum inhæremus Deo mente noſtra potentior. Nam ſi poteſtas virtus eſt in hoc mundo, toto mundo ſublimior eſt mens Deo inhærens, vnde ex talibus diſſolui poſſunt opera diaboli. Et hoc quantum ad intentionem Magiſtratus ſufficiat reſpondiſſe.

97 Si verò de malefica ipſa ſentias hoc pactum cum dęmone faciente, id minùs habet vel veri ſimilitudinis, vel præſumptæ veritatis.

Nam quemadmodùm certum eſt, & ſupra demonſtratum, omnes Magas non ſubſidere, ſed per quadrantis, vel mediæ horæ ſpatium etiam inuitas aquis ſupernatare, caputque ac membra deorſum mouendo, ac quamuis ſtudioſè fundum petendo nihil proficere tamèn. Ita verò vtique quàm eſt ſimillimum, quod ſi circa aquam

aquam tùnc quando per iudices fit tentatio vllam habe-
ret poteſtatem dæmon, vel demergendo, vel ſubleuan-
do eaſdem: illam ſanè vel ex pacto (& quidem potiùs in
demerſionem earundem, quo innocentes videri, ac ſic
liberari mancipia ſua è vinculis Magiſtratus non ſolùm
poſſet, ſed & eadem mancipia per hoc ſibi magis fida,
deuota ac hominibus nocentiora redderet) vel proprio
motu dæmon haberet ac exerceret; & tùnc de dæmoni-
bus eorumque intentione idem planè eſt præſumen-
dum, qui ſibi perſpectum habent & bellè norunt, quod
vbi crimina manifeſta impunita maneant, ampliùs De-
us offenditur, fides Catholica dehoneſtatur, & ipſarum
Magarum numerus ampliùs augmentatur; ſic rationa- *Nodus diſ-*
tur Malleus, ſed ad aliud propoſitum pluribus in lo- *ſoluendus.*
cis.

Planè ex hiſce talem concluſionem vt formaremus: 98
ferè reſoluebamus nos, Maleficam qualemcunque qua-
tenus talis ſit, cum amaſio ſuo paciſci effectualiter non
poſſe, vt comprehenſa & aquis iuſſu Magiſtratus ten-
tanda, ipſe illam demergi, ſeu ſubſidere curet, ſicque a-
quam in ſe vim ſinat vel exercere naturaliter ſuam.

Quæ concluſio hanc ſecum trahit quæſtionem; an 99
dæmon circa probationem aquæ frigidæ impellendo
vel agendo in corpus hominis maleficiati, vel in elemē-
tum aquæ, vel etiam faſcinando ſeu circumueniendo,
iudicium vel aliorum aſtantium oculos, ſubmerſionem
vel vrgere vel impedire poſſit? Hoc eſt, vt clariùs & con-
tractiùs dicam. An iſta aquatilis proba iudicium ſit vel
præſtigioſum, vel euidenter ſupernaturale per virtu-
tem ſeu potentiam diaboli; an per Dei voluntatem &
ſeu poteſtatem vel prædeſtinationis eiuſdem: hoc eſt,
quis proprietatem illam, vel aquæ naturaliter inditam,
vel homini inſeparabiliter adiacentem adimat, ſuſpen-
dat, vel ſeparet in iſta probatione.

Sanè, quod hæc proba magis ſupernaturalis ſit & 100
poteſtatiua, operante & volente eo qui omnia poteſt &
vult & ſcit, hoc eſt: Deo ter Opt. Max. quàm cuiuſque
diaboli poteſtate vel artificio hinc demonſtrari proba-

biliter poſſe videtur, quia diabolus quando habet obiectum hominis, quicquid ad eius commodum vel petitionem operatur, id illo eodem obiecto, volente, conſentiente, cooperante, vel impellente efficere dicitur.

101 Atque compertum eſt, nullam vnquam ſagam volenter hanc aquæ probam adijſſe, comprobaſſe, laudaſſe, vel ad eam prouocaſſe: Et licet aliqua inſolenter ad primam capturam fortè dixerit, vel petierit vt committeretur aquæ, inde innocentiam ſuam probatam iri, id ex temeritate, facilitate, vel inſcitia huius virtutis quæ ſupranatationi adeſt, potiùs quàm ſeriò ſeu ex vllo pacto fortuito accidiſſe.

102 Quemadmodùm hâc adhùc æſtate in præfectura Linnenſi Diocœſeos inferioris Colonienſis accidiſſe dicitur, quòd vetula quædam, videns duas mulierculas aqua tentatas nō ſubſediſſe, ſed ſupernataſſe, ipſa ad Pręfectum loci accurrens ac interpellans, eouſque tàm ipſum, quàm cæteros iuſtitiæ miniſtros præſentes permouet, volens ac acerrimè inſtans, vt & ipſa aquis tentaretur, ſe licet apud populum ſuſpecta admodùm ſit de hac maleficiali hæreſi, iàm tamen innocentiam ſuā per hoc coram populo teſtatam facere, indignaque hac ſuſpicione publicè ſe eximere velle.

Annuit importunè efflagitanti Præfectus & cæteri, ſed hanc in aquam proiectam euidentiùs ſupernataſſe, neque vt demergeretur vel fundum peteret (quamuis id ſtudioſè ſuo motu ſuper aquas tentās) efficere vlla ratione potuiſſe dicitur.

103 Extracta, ecquid carnifex ſuorum membrorum ipſa eſſet interrogatur, potuiſſe licet inſimulatā, hoc effugiſſe periculum, donèc producto accuſatore, neceſſitas adeſſet huic tentamini.

Tandèm confluentibus indicijs contra eandem cōpluribus, ipſa ante torturam quærentibus, reſpondit, amaſium ſuum ſibi ſuaſiſſe, vt hoc aquæ periculum ſubiret, ſe illam liberaturum, & in ipſis aquis famam vitamque eius adſeruaturum eſſe.

Hac confeſſione ſponteq́; prolata, incineranda eadem 104
fuiſſet, niſi ſe ipſam in carcere pridiè ſuſpendio ſuffo-
caſſet.

Ecce hac baliſta mœnia hoſtium ſunt ſubruta ac di- 105
lapſa, greſſus ad hoſtem patet, cominùs nùnc res eſt a-
genda: proinde ad alterum dubium (quo per hoc tenta-
men Deus ipſe tentari, & quaſi ſignum in aqua præter
naturam faciendum exquiri ab eo dicebatur, &c. digre-
diamur.

Sanè ſi ad ipſas maleficas id referre velimus, illę quã- 106
tum in ſe eſt, effectualiter non tentant, ſed tentantur, co-
natus enim earum iàm paſſionibus ſubditi experiri in ſe
potiùs, quàm agere quicquam cenſentur, præſertim
quantùm ad illos actus qui ad Magiſtratus & iudicum
directò pertinent officium: maleficę quippe tùnc vident
& ſentiunt, quòd infirmatæ ſint earum manus, & pedes
clauſi defecerunt, reſiduiq́ue conſumpti ſunt. Et iã non
ſunt ampliùs Dij eorum, in quibus habebant fiduciam,
de quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vi-
num libaminum.

Illi enim dij tùnc exurgere, & opitulari illis vel in 107
neceſſitate protegere illas non potuerunt. Ratio eſt in
promptu, quia prouocauerunt in dijs alienis, & in abo-
minationibus ad iracundiam, DEVM verum concita-
uerunt, &c. prout hæc omnia probè ac diuinitùs enu-
merantur, Deuteronomij cap. 32. vbi textus, Videte, in-
quit, quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter
me: Ego occidam, & ego viuere faciam, &c. Demus
ergò magnificentiam Deo noſtro, Dei perfecta ſunt o-
pera, & omnes viæ eius iudicia. Deut. eod.

Si verò de Magiſtratu ipſo tentamen, hoc accipien- 108
dum cenſeas, conceſſero quidem hoc vti licitum atq́ue
extremum, maximeq́ue vtile veritatis habendæ ſuffra-
gium, in hocce occultiſſimo maleficialis hæreſeos arti-
ficio, idq́ue tantò certiùs ac tutiùs, quantò firmiorem &
minimè dubiã fidem ſeu votum Magiſtratus ad omni-
potentiam diuinam in eodem habuerit.

309 Cæterùm verò, tentationes & ſignorum poſtulationes à bonis vel malis factæ, quatenus in ſacris ſcripturis licitæ, conceſſæ & laudatæ, etiam petitionibus locus datus, non intendo (dùm meæ non eſt profeſſionis) perſequi: hoc ſolum ex diuo Auguſtino in Pſalm. 32. addidero: Iuſtus ex fide viuit, inquit, fides tua, iuſtitia tua, quia vtique ſi credis, caues: ſi autem caues, conaris: & conatum tuum nouit Deus, & voluntatem tuam inſpicit. Quam etiam humanam, vel defectuoſam, quid ad primam apparitionem patientem ac ſignum requirentem non ſtatim reijcit, neque aſpernatur, ſed potenter expectat Dominus.

310 Legimus enim Iudicum lib. 6. vbi conſtituiſſet dominus humiliatum ad ſe populum ſuum à Madianitarum deuaſtationibus & bellis eripere, in cuius rei vſum Gedeonem frumenta excutientem, ac fugam coram Madiam meditantem, Deus ſibi vti ducem præuidiſſet, quem vbi Dominus ea de cauſa per Angelum ſuum interpellaſſet, tandemque ipſe dominus ita ad eum locu-
311 tus fuiſſet: Ego ero tecum, & percuties Madiam quaſi virum vnum; Gedeon tamen nondum ſentiens flammantem ſpiritum, inquit, Si inueni gratiam coram te da mihi ſignum, quòd tu ſis qui loqueris ad me, quo ſigno per abſumptionem ſacrificij miraculoſè dato, vidensq; Gedeon quòd eſſet Angelus domini, ait: Heu mihi domine Deus, qui vidi Angelum domini facie ad faciem. Qui inſuper ſpiritu domini iàm indutus & confirmatus adhùc aliud ſignum, tùm in vellere tùm & in ſuperficie terræ mediante rore a domino requiſiuit, impetrauitque. Iudic. lib. 6. Ergò non continuò & ſemper iraſcitur Deus ſignum à ſe requirentibus.

Quinimò illud oblatum & ſuaſum aſpernantibus magis infenſus videtur dominus, vti colligitur de Achaz rege Iuda (Eſaiæ cap. 7.) qui elatus faſtigio ſolij regalis aſtu & humanæ ſapientiæ verbis ipſi dominu, qui adiecit loqui ad eum, dicenti: Pete tibi ſignum à domino Deo tuo in profundum inferni, ſiue in excelſum ſupra, reſpondit: Non petam ſignum, & non tentabo dominum

minum, &c. Veruntamen diſſimulat ille poteſtatis excelſæ, ſeu incomprehenſibilis profunditatis ſapientiæ quærere ſignum, & propterea ſignum bonitatis & charitatis domui Dauid ipſe dominus promittit, vt quos nec poteſtas, nec maieſtas terruit, alliciat ſaltèm exhibitio charitatis. Moleſtus eſt ergò non ſolùm hominibus, ſed etiam Deo, quiſquis non maieſtatem recogitat in timore, nec charitatem cum amore meditatur, proptèr hoc, inquit ibidem Eſaias, dabit dominus ipſe vobis ſignum in quo manifeſtè & maieſtas & charitas innoteſcat: Ecce virgo concipiet, &c. ſic diuus ratiocinatur Bernardus de aduentu domini, & ſex circunſtantijs eius.

Planè in illam fiduciam omnes pios ac veritatem 112.
candidè ex officio ſic ſcrutantes Magiſtratus cohortari acriter deſidero, vt non cum ſancto Petro Matth.14. ca. dubitatiuè dicant; Si tu es domine, iube me venire ad te ſuper aquas, ne agitati vento illo valido mergi cum eodem Petro incipiant, ac vocem omnipotentis Dei exaudiant, dicentis: Modicæ fidei quare dubitaſti. &c. Sed magis plenam fiduciam Iudith in ſpiritu aſſumentes, memoriale hoc in eius nominis virtute vſurpent. Virtutem dæmoniacam allidamus, detegamus vel peruincamus, & nō ſcrutemur curioſiùs actum ipſum, ſed agentis omnipotentiam intremebundâ conſtantiâ, Chriſtianoque zelo piè perueneremur ac recolamus, quod ſiquidem nos præſtiterimus, tùnc iuxtà voluntatem promiſſionis potens & promptus eſt dominus facere miſericordiam, & manifeſtationem voluntatis noſtræ in omni abundantia.

Iàm porrò ad tertium argumentum progrediendo, 113.
ac magnum illum Goliath (qui obijciebat ſuis nobis armis prohibitionem tàm diuinarum quàm humanarum legum. &c.) funda Dauidica proſternendo, reſpondemus nulla expreſſa ſanctione vel humana vel diuina iſtud experimentum in hoc genere delicti prohibitum eſſe, cur itaque ſtare prohiberetur, id quod prohibitionem nullam habet, d. l. nec non, §. quod eis. ff. ex quibus cauſis maior.

114 Cæterùm quantumuis erubeſcimus ſine lege loqui, tamen nil niſi infirmitas eſt intellectus ibi quærere legem, vbi adeſt ratio & neceſſitatis refugium, vt alibi dixit Bald.

Quando itaque Canones, ſententiæ, autoritates & argumenta ſupra in contrarium allata in hoc flagitioſiſſimo ac dæmone ipſo execrabiliori delicto, minimè ad ſpeciem loquuntur, vt puto, ſed de leuioribus quibuſdam culpis & exceſſibus commiſſis, (in quibus propter leuitatem & non neceſſitatem tentatio aliqua præſumptuoſa poſſet fortè ſubuereri) vtique de mente cæterorum exiſtimauerim eſſe, ſi in extremum neceſſitatis caſum, ac aliter non plenè cognoſcendæ rei Magiſtratus & iudices horum maleficiorum hanc aquæ probam veluti ſacram adhibeant anchoram.

115 Hinc verò & quartum in ordine argumentum confutando regulariter non diffitebimur verum eſſe, Indicia omnia & probationes quæ in hanc rem detegendam adhibentur, ſancta, licita, poſſibilia, ac de ſenſu ſeu intellectu communi deprompta eſſe oportere, diſtinctione 4. c. erit autem lex. Cęteroqui in præſtigijs, eiurationibus, ſeu alijs modis contranaturalibus & illicitis agere iudicem nihil planè conuenit, ne in illud incidat Catonianum:

Turpe eſt doctori, cùm culpa redarguit ipſum.

116 Cæterùm & nos experimentum iſtud eo modo ac myſtico intellectu, quo dictamus, ſumptum ſanctiſſimum & minimè illicitum eſſe opinamur. Nam malo nodo malus quærendus eſt cuneus, & clauum clauo pellere, quatenus aliter non poſſis, etiam iuſtè liceat, dùm fraudulentum ſuiſmet fraudandi artibus petere & depellere liceat, quemadmodùm mutuò acceptum, ac ſine teſtibus redditum aduerſus repetentem idem directò liceat negare mutuò acceptum eſſe aſſerit, Maran. & alij Doctores.

Et cum

Et cùm iudex ad aliud nihil inuentus ſit, quàm vt 117
veritatem omnibus artibus & perquirat & inueniat. Sa-
nè quidem dùm per legales teſtes huius rei ad conuin-
cendum fides certò haberi non poteſt. Complures au-
tem deſperati, fraudulenti, inuidioſi, ſocios habere ſtu-
dentes, aut verò ipſi per impoſtorem ſuum amaſium fa-
ſcinati, qui perſonas ſæpè aliorum conſectatur, ac emē-
titur: ſtatus cauſæ ſuſpenſum non poſſit non integrum
alioquin iudicis animum tenere, in hac inquam rerum
perplexitate, quid à fide, quid à poſſibili, quid à legum
ſanctitate ac recto iudicio foret alienum, dicere ſeu te-
nere hanc aquæ notionem, publicam ſeu diuinam quā-
dam eſſe degradationem, qua Deus illam, quam per a-
ſperſionem ſui lauacri baptiſmatis, fœdore æternitatis,
ac conſortio cœleſtis hierarchiæ ſibi adſociauit, ac ado-
ptando deuinxit iterum conteſtatione publica dimit-
tat, ac propter ruptum pactum fidem abrumpat, eā diſ-
iungat ac exautoratū eſſe velit, ac quaſi de gradibus ad
barathrum deijciat.

Quintum argumentum tendit quaſi in ſcrutatio- 118
nem ſeu penetrationem diuinorum myſteriorū. Quan-
do itaque ſcrutari diuinam maieſtatem vnicuique reli-
gioni eſſe debeat, ideò oppreſſionem à gloria ac caſum
de propinquo appetere videri illum, qui diuino iudicio
eminùs reſeruata, humana intelligentia reſerare concu
piſcit, Deiq; maieſtatem attentat.

Cæterùm nos non tàm exiſtimabamus de voto vel 119
intentione cuiusque Magiſtratus fuiſſe vnquàm, huius
rei abditam ac diuinam ſaltèm cauſam hic perſcrutari,
ſeu intellectu ſuo comprehēdere velle. Altiora enim te
ne quæſieris, inquit Eccleſiaſtes cap. 3. Verbo quippe ſuo
& ſigno inſimul vult agnoſci Deus, vt habetur Exod. c.
20. ſaltē tantò vehemētiori affectu, & venerari, & mirari
hoc diuinū myſterium (per quod contra oēs tàm ſinuo-
ſas dæmonis fraudes ac mille per meandros latētiſſimos
aſtus) deſideratiſſimam rei veritatē hoc ſimplici ac com
poſito facto Magiſtratui vti miniſtro ſuo ob oculos po-

voluit Dei omnipotentis benigna miſericordia.

120 Cæterùm ſi præterita diuinæ omnipotentiæ Maieſtate huius facti vim & poteſtatem in ſolum conijciamus dæmonem, derogare quid ac iniuſtitiam aliquam ei imputare videbimur, qui vindictam gloriæ ac iuſtitię ſuæ nunquàm inultam paſſus eſt, qui functioni Magiſtratus & ius dicentis ſe affuturum, & veritatem proditurum ſe repromiſit, &c.

121 Quantò quippe in hoc ima poteſtatem dæmonum maiorem videmus, tãtò tenaciùs mediatori Deo eſt inhærendum, per quem ſi cõfidimus, de his imis ad ſumma conſcendimus. Nam ſi dixerimus etiam nunc contrariam eorum partem, quam defendimus, eſſe veriorem, hoc experimentum non eſſe tentandum, illo eodẽ errorem hunc in cordibus hominum præuoluente, non deerunt qui eiuſmodi quędam vel certiſſimè ſe audiſſe, vel etiam expertos eſſe aſſeuerent. Firmiſſimè ergò credendum eſt omnipotentem Deum omnia poſſe & velle facere, quæ voluerimus ſiue indicando, ſiue præſtando. Nec dæmon aliquid operari ſecundùm naturæ ſuæ potentiam poteſt, quia & ipſe Angelica creatura eſt, licet proprio ſit vitio maligna, niſi quod ipſe permiſerit, cuius iudicia occulta ſunt multa, iniuſta nulla.

122 Et ſi dixerit quis hanc probam interdum erroneã, & ferè falſam extitiſſe: Reſpondebo id, veritate dicti præſuppoſita, vel imperitia ſeu fuco lictoris ſeu carnificis, vel propter minorem iudicum ſeu aſtantium confidentiam fortè factum eſſe, vide Matth. 17. Marci 9. & Actorum 19. cap.

123 In ſexto argumento impingitur nobis, quod temerè ſiue cauſa ac neceſſitatiuè hanc aquæ probationem admittamus, quæ eam ob cauſam tanto impiobior ſit, quòd citra vllam legis præſcriptum fiat exerceaturve, cum alioquin ex cauſis legem præterire liceat, ideò quod neceſſitas legem non habeat, imò verò hanc ipſam dubitationem obfirmando atq; adaugendo, dixerit fortè aliquis ſic: neque in ipſa neceſſitate tutum fuerit hoc aquę ſubſidium adhibere. Exemplo Sauli Regis,

qui

qui contra præſcriptum à Samuele propheta habitum, ac ante conuentos per eos dies holocauſtum domino pacificatorium obtulit tùnc, quando neceſſitate compulſus impetum ad pugnam præparatorum, ac ſibi imminentium Philiſteorum pertimuit, ac ad defendendũ ſeſe parare neceſſum habuit.

Dixit enim Samuel ad eum, ſtultè feciſti, neque cuſtodiſti mandata domini Dei tui quę præcepi tibi, quod ſi nõ feciſſes, iàm nùnc perpetuaſſet dominus regnum tuum ſuper Iſraël in ſempiternum, ſed nequaquam regnum tuum vltra conſurget, vt habetur 1. Regum cap. 13. & infra capite 15. eodem. vbi de optimis gregibus ouium & armentorum, veſtibus & arietibus, & cunctis præciſioribus ab hoſtibus acceptis. Saul contra quàm præceptum erat in vſum ſacrificandi ac immolandi reſeruauerat, neque diſperdere ea voluerat. Samuel Propheta ex reuelatione diuina iratus, ita ad Regem Saul inquit, Nunquid vult Deus holocauſta & victimas, & non potiùs vt obediatur voci domini? Melior eſt enim obedientia, quàm victima. Et auſcultare magis quàm offerre adipem arietum, quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere, pro eo ergò quod abieciſti ſermonem domini, abiecit te dominus quòd non ſis Rex. 124

Quibus verbis euidenter datur intelligi, non modò quod fines mandati diuini ſint diligenter cuſtodiendi, ſed etiam quod eorum (quæ ſecundùm proportionem noſtri veroſimili mandantis forent voluntate per æquipollens) nulla ſit extenſio, id quod in humanis legibus ferè ſecùs obtinet. 125

Sed huius dubij prior pars ex præcedentibus & in ſequentibus concluſionibus etiam reſoluitur, poſterior pars Theologorum eſt, quæ tamen in hoc reſidere videtur, quod propter ſummum ſtudium quo populus Iſraëliticus tùnc ad idololatriam ac gentilium ritus ac ceremonias adeò erat addictus, vt non niſi expiatione victimarum, ac exteriorum ſatisfactionum ac reconciliationum hoſtijs victoriam ſeſe reportaturum crederet 126

 à Deo,

à Deo, perque talium rituum non neceſſarium, ſed propitiatorium vſum magis, quàm per Dei virtutem ac omnipotentiam ſe vincere exiſtimabant. Quæ incredulitas etiam tùm & in ipſo rege Saule reſidebat, qui dùm prouidè ac ſapienter ſe feciſſe fuit arbitratus, ſtultitiæ ac incredulitatis eſt à Deo Propheta inſimulatus, qui cauſam ac DEI voluntatem ad populum meliùs nouerat.

127 Septima opinio quam ſuprà diximus eſſe Ioannis Bodini Andegauenſis, minùs nos moratur. Ferè enim eſt quòd è contra exiſtimemus hanc illam eſſe ſcholam in qua liquefactis, retectis, ac pertuſis omnibus illis dæmoniacis aſtutijs ac illuſionibus, quibus is poteſtatem aquæ in ſe (hominibus falſa pro veris perſuadendo) cōuertit, inconuincibili conuictus fundamento. Magiſtrum ſuum eiusque antidotum agnoſcere, ac Magiſtratus officium reuereri, diſcipulus potiùs diſcere, ac locū relinquere, quàm victoriā reportare debeat. Ergo cum eo non tàm paciſcitur, quàm is deceptor ſuismet artibus decipitur, argum. l. qui cum tutoribus, §. qui per fallaciam, ff. de tranſact. non tàm attrahitur, quàm abſtrahitur & abigitur ille malus hoſpes, &c.

128 Octauò ſic ratiocinatur D. Binsfeldius, dæmon per aëra poteſt Maleficarum corpora celeritate incredibili & ſua virtute ad remotiſſima loca deferre. Ergò valet etiam ſuſtentare eadem ne ſubmergantur in aquis. Tantò magis cum & mediocris potentiæ vir puerum poſſit tenere ne profundum petat.

129 Ad hoc itaque octauum argumentum (quum paucis reſpondere non poſſim) in initio & fine reſponſionis illationem directò negauero: ſed etſi haud grauatè vtramque conceſſero, dæmones (qui triplici pollent acumine poteſtatis ſuæ præ cæteris omnibus terræ creaturis, ſcilicet ſubtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione ſuperiorum ſpirituum) virtute poteſtatis propriæ & de natura ſui, tàm hominem per aëra corporaliter & reuera transuehere, quàm in aquis retinere poſſe ne ſubmergatur. Tùm tamen inprimis & hoc in

quæ-

quæſtionem cadit, an eadem illa poteſtas integra ſit & imminuta ei à DEO conceſſa & relicta in illas maleficas, quæ cenſura Magiſtratus ordinarijiàm ad hãc aquæ probam adhibentur & inuinculati ſint?

Nam dici & tentari poſſet ſic: Quod ſi ſathan permiſſione diuina ſaltem eas quæ maleficæ verè ſunt, per aëra poſſet localiter ad remotiſſima incredibili celeritate deferre loca, id videri ipſi in ſingulare priuilegium, & ſpeciali iure à Deo datum, propter deteſtabile hoc pactum degeneratiuum, fœdifragarum maleficarum cum dæmone habitum, ſicque in hoc genere corporum eam ſolum habere poteſtatem à Deo diſpenſatiuè datam. 130

Sed quia in ſacris ſcripturis compertum eſt, vſusq; docet, quod dæmones hanc corporaliter tranſuehendi, & ſublimandi artem exercent etiam interdùm in homines non maleficos, ſed pios ac alioquin bonos viros, item in homines ſanctos, vt D. Antonium, Iob & alios. Quinimmò in Saluatorem ipſummet noſtrum in pinnaculũ templi Hieroſolymitani ſublimatum, ideò certiore veritatis præſumptione tenendum eſſe videtur, dæmones virtute poteſtatis propriæ & de natura ſui hanc tranſuehendi poteſtatem generaliter & regulariter in omnes homines, imò dixerim penè in omnia terræ animalia habere à Deo conceſſam. 131

Huius ſententiæ ex Lambertus Danæus in ſuo dialogo quem de veneficis inſcripſit, cap. 4. Dicit enim quod tanta ſit vectoris huius, hoc eſt ſathanæ celeritas & in agendo vis & poteſtas, nihil enim hunc impedire poteſt eorum (inquit) quæ nobis feſtinantibus obſtant. Neque illi laborioſum aut arduum eſt, currenti aërem diffindere, quemadmodùm nobis. Eſt enim Angelicæ & ſubtiliſſimæ naturæ non autem corporeæ, quia ſpiritus eſt. 132

Inde fit, quod præ celeritate & pernicitate vectoris huius quâ & aues ipſas anteuertere dicitur, maleficæ quãdo per aëra feruntur, defatigatas ſe & cõfectas quaſi 133

ex

ex labore conqueruntur. Id fit propter denſitatem aeris, & corpoream hominis ſubſtantiam.

134. Dæmones ergò præſtantiâ intellectus ſui conditiones & naturales hominum impreſſiones ex influentijs corporum cæleſtium in illis prædominantes agnoſcūt. Vnde & eliciunt aliquos eſſe magis diſpoſitos ad maleficia exequenda, quàm alios, quos etiam præ cæteris ad huiuſmodi exequenda infeſtant.

135. Proprietates quippè dæmonum à Theologis aſſignatæ, referente Malleo in 3. quæſtione primæ partis multæ referuntur. Quòd ſint ſpiritus impuri, licet non immundi ex ſui natura, quia in illis ſecundum Dionyſium ineſt furor naturalis, amens concupiſcentiâ, phantaſiâ, proteruiâ, quod ad peccata eorum ſpiritualia ſuperbiam, inuidiam, & iram. Vnde ſunt genere animalia humani generis inimici, mente rationales, abſque tamen diſcurſu intelligentes, corpore aërei, tempore æterni, in nequitia ſubtiles, nocendi cupidi, ſemper in fraude noui, immutant ſenſus, inquinant affectus, vigilantes turbant, dormientes per ſomnia inquietant, morbos inferunt, tempeſtates concitant, in lucis Angelos ſe transformant, ſemper infernum ſecum portant, erga maleficas diuinum cultum ſibi vſurpant, magicæ artes per eos fiunt, ſuper bonos dominari appetunt, & amplius pro poſſe infeſtant, electis ad exercitium dantur, ſemper fini hominis inſidiantur.

136. Vnde dicitur in Iob cap. 41. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari, qui factus eſt vt neminem timeret, omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ, vbi gloſſa: licet neminem timeret, meritis tamen ſanctorum ſubiacet, in quibus omnibus hoc pro certiſſimo eſt habendum, ſathanam non, niſi & per cauſas & per modum naturalē efficere quicquam poſſe. Nam quicquid ille, vel ipſe per ſe, vel per ſuos & Magos & ſortiarios facit aut omninò mera animi oculorumve illuſio, aut verus cauſarum tantum naturalium effectus eſt, aliud enim aut potentiùs agere nihil quicquam poteſt.

Vnde

Vndelicet multa mira, miraculoſaque, & incredibilia opera (propter ſcientiæ præſtantiam, qua omnes homines anteit) efficere poſſit, ipſa enim poteſtas, quæ illud efficit, in vno Deo reſidet, penes enim vnum eſt, nec in creaturam vllam vnquam tranſportatur, quia vt eſt apud Iſaiam, gloriam ſuam ſibiq; propriam nunquam dat alteri Deus, qui ſolus eſt proprietatum & viriũ quæ rebus inſunt, autor & creator. Solius ergo Dei eſt vel condere & creare. Ita quoque abolere ac euertere, ſeu proprietates & vires rerum adimere, id quod dæmon nullo modo poteſt. 137

138 Adeò quidem quod & boni Angeli, Apoſtoli, Prophetæ, & fideles homines in edendis miraculis, quæ feciſſe dicuntur, Dei tantùm inſtrumenta, & ea quidem merè paſſiua, non autem actiua, vt vocant, extiterunt, vt probatur authoritate ſancti Petri Apoſtoli, Actorum 3.

139 Nec ſequitur tamen, quod ſi in miraculis Deus eſt vſus iſt is ſuis ſeruis, ſathana quoque vtatur, & per eum miracula fieri velit. Non vult enim Deus, idque iuſtè, gloriam ſuam diabolis & ſathanæ communicare ea menſura, qua Angelis beatis & ſanctis hominibus confert: id quod vel ex eo ſatis conſtat, quod Moyſes & Aaron ſerui Dei fecerunt vera miracula, quæ tamen Pharaonis Magi, quanquam exercitati in ſathanicis artibus, diſcipuli & præſtantiſſimi ipſius miniſtri efficere non potuerunt, agnoueruntque ipſius ſolius Dei digito præſtari, & omnem vim naturæ longè ſuperare, vt eſt ſcriptum Exod. cap. 8.

Nam Chriſtus ipſemet ſathanæ immodico tentatori dixit: vade ſathana, ſcriptum eſt enim, dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies, Matth. cap. 4. Atque huius rei inter ſathanam & veros Dei ſeruos diſcriminiſque diuerſique Dei conſilij, hæc ratio eſt, quod ſathan in edendis miraculis non ſpectat ut ut ſit Dei gloriam, at boni Angeli & ſancti viri eodem ſaltem reſpiciunt.

Itaque

140 Itaque miraculorum Dei inſtrumenta ſæpè hi ſunt, iſte autem nunquam. Et quanquam illud verum eſt, ſathanam nihil omninò poſſe, niſi quantum, & quando, & in quibus rebus Deus ipſe illi concedit: tamen rerum ordinem à Deo conſtitutum, proprietatesq; rerum neque euertere, neq; mutare poteſt.

141 Neq; tanta illi poteſtas à Deo tribuitur, neq; etiam vt per alias artes quã naturales operari valeat, & ſi ſæpè quidem nobis ignotas. Deinde etiam quas ea celeritate impellit, vt totum ipſe opus miraculum eſſe videatur.

Citò enim colligit ea media, eaſque cauſas quibus agit, verbi gratia, ſtatim nubes congregat, vnde emittit pluuiam, confeſtim cogit & ſpiſſat aërem, vt ex eo denſatum quoddam viſibile corpus & ſpectrum nobis obijciat, venena momento miſcet vnde lædat, continuò ea repræſentat & fugat, quæ petuntur, poſtulanturque ab eo, præterea ita celeriter hæc omnia efficit, vt mira & incredibilis nobis ſit iſtarum rerum celeritas, quæ tamen ſingulæ per cauſas naturales in ipſo præexiſtentes fiunt ac perficiuntur, ita pro ſententia noſtra differit Lambertus Danæus in ſuo dialogo de Veneficis, cap. 4. prope finem, confirmatque concluſionem & quæſtionem noſtram ſupra ad primam decidendi rationem allatam.

142 Porrò de ſumma dæmonis impotentia, & quod is neque miracula vlla realiter facere, neq; promiſſa qualiacunque illa hominibus fecerit, vel illi ab eo ſponte expectent, adimplere poſſit, ſed deluſionibus paupertate mera ac vana ſpe eos inebriet & circumueniat, præterquam quod ſacra pagina ac experientia rerum, affatim teſtis ſit, luculenter etiam demonſtrat Hieremias Propheta in Epiſtola quam miſit ad abductos & captiuos Iudæos per Regem Nabuchodonoſor in Babylonem, vbi inquit, &c. Vnde ergò notum eſt, quia non ſunt dij, ſed opera manuum hominum, & nullum opus Dei in ipſis eſt? Regem regioni non ſuſcitant, neque pluuiam hominibus dabunt, iudicium non diſcernent, neque regiones

giones liberabunt ab iniuria, quia nihil poſſunt, ſicut cornicul æ inter medium cœli & terræ. Et cum inciderit ignis in domum deorum ligneorum & argenteorum & aureorum, ſacerdotes quidem eorum fugient & liberabuntur, ipſi verò ſicut trabes in medio comburentur, Regi autem & bello non reſiſtent, quomodo ergò æſtimandum eſt aut recipiendum, quia dij ſunt? Non à furibus neque latronibus ſe liberabunt dij lignei & lapidei & inaurati & inargentati, quibus iniqui fortiores ſunt.

Hæc dæmonis ſimulatiſſima vel diſſimulatiſſima 143
potentia vel impotentia per Gedeonem comprobatur, Iudic. cap. 6. qui ad necem & vltionem ſe (propter deſtructam aram Baal & ſuccisum eius nemus) vocãtibus reſpondit: Nunquid vltores eſtis Baal, vt pugnetis pro eo? qui aduerſarius eius eſt moriatur antequam lux craſtina veniat. Si Deus eſt vindicet ſe de eo, qui ſuffodit aram eius. Ex illo die nominatus eſt Gedeon Hierobaal.

Ampliùs verò & hoc præmittendum eſt, bono- 144
rum Angelorum in malos aliquod eſſe imperium & regimen, prout & inter ipſos mutuam prælationem. Vnde dicitur, quod quàm diu durat mundus, angeli angelis, homines hominibus, dæmones dæmonibus præſunt. Rurſusq; D. Auguſtinus, ſpiritus vitæ deſertor atque peccator regitur per ſpiritum vitæ rationabilem, pium & iuſtum. Et ſicut illæ creaturæ ſuper alias influentiam habent, quæ ſunt perfectiores & Deo propinquiores, ideò quod totus ordo prælationis primo & originaliter eſt in Deo, & participant à creaturis, ſecundũ quod ei magis propinquant, ideò etiam boni Angeli qui maximè propinquant Deo propter eius fruitionem qua dæmones carent, ſuper ipſos dæmones habent prælationem, & per eos reguntur.

Et ſi inſtes ſic, quod dæmones præmiſſis medijs 145
multa faciant mala, aut ergò non impediuntur, quia non ſubſunt bonis Angelis, qui eos impedire poſſent.

Aut

Aut ſi ſubſunt, tùnc enim ad negligentiam præſidentis pertinere videntur, ea quæ per ſubditos maleſiunt, dicendum videbatur, quod in Angelis bonis ſit aliqua culpa huius mali in homines redundantis.

146 Reſpondetur, quod ſancti Angeli ſint miniſtri diuinæ ſapientiæ, quæ quemadmodum permittit aliqua mala fieri (iuxta illud: Poſui iuxta te aquam & ignem, bonum & malum, id quod volueris apprehende. Geneſ.3.) per malos Angelos, Ita & boni Angeli non totaliter cohibent malos à nocendo, ſiue homines, ſiue dæmones.

147 Deinde & hoc Catholicum eſt aſſerere quendam ordinem actionum interiorum & exteriorum, etiã per quandam prælationem eſſe in dæmonibus. Vnde & quędam ſpurcitiæ à quibuſdam infimis perpetrantur, à quibus ſuperiores propter nobilitatem naturæ ſecluduntur. 2. diſtin. 2.

148 His per modum digreſſionis euidentialium loco præmiſſis (incumbimus quippè adhùc in octaui argumenti reſolutionem) conceſſaque principibus tenebrarum tantâ vi & præpollentiâ, quanta vllæ ſublunaris huius mundi creaturæ intellectus, ſcientiæ ac potentiæ multa forêt attribuendum; piaculum tamen adhuc exiſtimauerim credere, Deum hanc illi poteſtatem (tùnc quando ad finem veritatis habendæ pro certiori fide Magiſtratus in hoc occultiſſimo, ac mille impoſitionibus obnoxio crimine adlaborat) nihil eſſe imminutum velle.

149 Cæterùm verò, hanc imminutionem vel potiùs naturalem dæmonis in elemento aquæ impotentiam vt doceremus; ſicque iſtam inductionem D. Binsfeldio inoffenſam non daremus, ita ex collatione infra ſcripta mouebamur.

Diabolus eſt ſpiritus qui ex denſitate aerea certam modò hanc, modò illam reddit vel formam, vel ſpeciem.

150 Atque faciliùs operatur vnumquodque corpus in natura ſibi ſimili quàm diſſimili: ſed dæmon à natura aquæ

aquæ longè eſt diſſimilis: ergò operatio dæmonis naturaliter potiùs frangitur in aqua, quàm ſuſtentatur vel cooperatur. Hoc idem probatur ex virtute vniuſcuiuſq; elementi ſic inferendo:

Quodlibet elementum vt elementum habet peculiarem & ſibi appropriatam virtutem creatam, qua ratione ad defendendum ſemetipſum contrario ſe elemẽto opponit, vimque ſuam exercet: At diabolus eſt ex elemento aëris compactus, ergò contrarius elemento aquæ, ſicque faciliùs & de natura ſui expeditiùs operatur in aëre quàm in aqua: hæc ex collatione D. Huberti Bleiſſemij, &c. decima ſexta die Nouembris, Anno M. D. XCIV. 151

Planè dùm penitiùs diſpiciendo, ac cum alijs perquirendo tàm ſacras literas, quàm alias probatas hiſtorias percurrimus, conſtare videtur, quod dæmon in vllum mortalem hominem ſiue bonum ſiue malum ad ſubmergendum funditùs, vel ſuper aquis tenendum vel ſuperuehendum eundem inuitum poteſtatem ſeu exercitium ſuum nunquàm habuit. Quamuis quem canem, hoc eſt dæmonem, Cornelius Agrippa iuxta ſecum viuus habuit, ille moriente hoc, Arari fluuio ſeipſum ſubmerſerit. Ergò vel de latenti, & valdè myſticâ diuinâ voluntate, vel de natura dæmonis exilis, aut planè nulla eiuſdem eſt in hoc elementum poteſtas in inuitum hominem, quod tamen ſub dubio relinquimus. 152

Illud planè ex vitis ſanctorum Martyrum eſt compertum, quòd quemadmodùm Ethnici illi Tyranni & Cæſares, eorumque cauſarum capitalium præfecti circa tormenta & mortem Chriſtianis illatam id ſummo ſibi ſtudio habuerunt, vt adeò memoriam & omne pietatis veſtigium mentibus & oculis Chriſtianorum funditùs eradicarent, quò ne cineres ſuffocatorum ſupereſſe poſſent martyrum. 153

Quocircà, neque gladio, neque igne, ſed cumprimis aqua in mari illos abſumere tentârunt.

Ita è diuerſo zeloſi illi & occulti eiuſdem temporis 154

Chriſtiani dominum Deum ſedulò exorârunt, vt tali mortis genere ſuos martyres & fidei teſtes affici fineret, ex quo ipſis de corpore membris, vel cinere ſaltèm eorum pia emulandi recordatio vti præmonſtratrix ſupereſſe poſſet imitatione.

155 Quos Deus ita quidem exaudiuit, vt ex hiſtorijs cōſtat, non modò non eſſe multos martyres mari abſumptos vel ſuffocatos, ſed etiam penè omnes aquis ad ſubmergendum traditos ſupernataſſe, vixque vi vllâ mari interijſſe, ſed miraculosè retentos, tandèm gladio mediante coronam gaudij in perpetuum accepiſſe, idq; ſecundùm Eſaiæ Prophetæ dictum cap. 43. Cùm tranſieris per aquas, inquit, tecum ero, & flamma non operiet te. Cùm ambulaueris in igne non combureris, & flāma non ardebit in te, quia ego dominus Deus tuus ſanctus Iſraël ſaluator tuus, &c.

Ecce vt elementis ſuis officium proprietatis ipſis datum adimit vel inuertit ad manifeſtationem veritatis omnipotens Deus.

Pro cuius rei corroboratione, tùm & generalis adſertionis noſtræ ſanctiſſima intentione comprobanda ſufficiat D. Bernardi ſuper Cantica Canticorum cap 66. prope finem, hoc vnum & miraculoſum & apud veterem Eccleſiam in more poſitum factum. Plerunque fideles iniectis manibus, inquit ſanctiſſimus vir, aliquos ex eis (intellige hæreticis, vel de hypocriſi ſuſpectis) ad medium traxerunt, quæſiti fidem, cùm, de quibus ſuſpecti videbantur, omnia prorſus ſuo more negarent, examinati iudicio aquę, mendaces inuenti ſunt. Cumq; iàm negare nō poſſent, quippè deprehenſi, aquâ eos nō recipiente, arrepto, vt dicitur, freno dentibus, tàm miſerè quàm liberè impietatem non confeſſi, ſed profeſſi ſunt, palàm pietatem & pro ea mortem ſubire parati, nec minùs parati inferre, qui aſtabant, itaque irruens in eos populus, nouos hæreticis ſuæ ipſorum perfidię martyres dedit: Hæc ille.

156 Nonò non multùm mouebamur de identitate ac conſimilitudine rationis, quam ad improbandam hanc

aquæ

aquæ frigidę in flumine vel palude purgationem, idem Theologus Binsfeldius adferebat, autoritateve ex proba candentis ferri vel aquæ bullientis ibidem reprobata, quia iſtas purgationes antiquitùs, non ex decreto vel imperio Magiſtratuum ſeu Iudicum iniunctas, ſed ex ipſarum partium rearum ſuſpectarum ſeu delatarum oblationibus, ac paratò, in leuioribus ſcilicet delictis ſeu exceſſibus, vſitatas fuiſſe comperimus.

Ita enim ſcribit Didacus Couarruuias variarum reſolutionum libro 4. capite 23. de purgatione vulgari, quæ fit candenti ferro: Qui fidem ſibi iurantibus haberi aliqua de re graui poſtularunt, inquit, conſueuiſſent ignitum ferrum manibus tollere, & ſuper ignem ambulare, putabant enim minimè dolorem aliquem ſenſurum eo experimento, qui veritatem dixiſſet, eratque certæ fidei & innocentiæ ſignum maximum ab eo periculo illæſum quenquam euadere. Vnde parati erant & candens ferrum in manibus tollere, & per ignem ſerpere, Deosque iurare, nec feciſſe nec fuiſſe conſcios, quemadmodùm de vxore Imperatoris Henrici condicti ſancti referunt hiſtoriæ, quæ in teſtimonium non violati thori coniugalis, candens ferrum manibus ſuis inoffensè portauit, & ſuſtinuit vltrò. 157

Et licet in contrariam huius reſolutionis partem ipſorum Canonum ſuprà in rationibus dubitandi citatorum verba affirmantur ex dicto can. final. de purgat. vulgari. ibi, eos iudicium candentis ferri ſubire compellant, & ex dicto canone, Mennam. ibi, nec ipſum exhibere, nec aliquo modo te volumus poſtulare, &cæt. 158

Ex quibus verbis euincitur reos ſuſpectos nō aſſumpſiſſe in ſe vltrò hanc probam vel obtuliſſe, ſed de iuſſu iudicum ipſis iniunctam ſeu imperatam, atque vtrunque modum hic eſſe prohibitum.

Tamen adhùc diuerſitatis rationem inter hanc aque probam & cādentis ferri docemus ex ijs quæ tradit Malleus Maleficarum in ſuo tractatu tertiæ partis ſecun- 159

dæ principalis de modo terminandi proceſſum per debitam ſententiam, quæſt. 18. de modo purga. vulgaris, & præcipuè ſuper examen candentis ferri, ad quod maleficæ plerunque appellant.

160 Nam dicit ibi miraculum non eſſe, licet mortalibus poſſit videri, ſi opera dæmonum à læſionibus in examine tali (ſcilicet proba candentis ferri) maleficæ præſeruentur illeſæ. Cùm & naturales ſuccus cuiuſdam herbæ ita ſunt efficaces, vt vbi manus illis inungitur, tàm à combuſtione poſſint præſeruari, cùm & ipſum dæmonem virtutes herbarum minimè lateant non modò, ſed & eiſdem cæterorumq; medicinalium remedijs omniũ multò melius ac virtuoſiùs quàm quiſquam vti poſſit. Eſt enim nequam ille medicus perſpicaciſſimus, Phyſicus abſolutiſſimus, mathematicus intelligentiſſimus, ac Theologus ſcientiſſimus.

161 Dato etiam, quòd per interpoſitionem alicuius corporis inter manus deferentis, & ipſum ferrum pernicitate ſua læſionem non interciperet, pro inuiſibili ſuo artificio id procurare poſſet: tamen per eiuſmodi naturales rerum proprietates hoc efficere poſſet. Vnde minùs quàm quicunque alij malefactores, ipſæ maleficæ propter intimam familiaritatem quam cum dæmonibus habent tali examine ſunt purgandæ; ſed ipſo facto, vbi ad hoc appellant, iàm vt ſuſpectæ ſunt habendæ, hactenus ferè Malleus.

162 Idem autor eodem loco multò vehementiùs improbat Monomachiam olim vſitatam, iàm verò, per totum abolitam ea ratione; quòd minor ſit læſio per candens ferrum, quàm vitæ interfectio per ſingulare certamen, idcò in locis vbi hoc duellum admittitur, ſi conſuetudo id habeat, (de qua nùnc diſputare non attinet) à fortiori examen candentis ferri dicit admittendum eſſe:

163 Addens, iudicibus in primis ad probam duelli eſſe admittendum; quia in eo datur poteſtas, vel ſaltèm conceditur licentia vtrinque interficiendi ſe mutuò, & cùm alter eorum ſit innocens; ideò dicit per iudicem præſta-

ri

riautoritatem vel ſaltèm licentiam interficiendi innocentem, quod cùm ſimpliciter ſit illicitum, quia contra dictamen iuris naturalis & diuini, ideò omninò non tētandum, neque ex parte Appellantis neque incipientis, multò minùs ex parte iudicantium vel conſulentium, quia dicit omnes pro homicidis reputandos.

Planè in eo caſu, quo non ad requiſitionem, conſi- 164
lium vel mandatum iudicum, ſed de ſpontanea vtriuſque partis hincindè oblata voluntate inter Appellantē & recipientem tale duellum exerceatur. Ibi iudicantes, vti ſolos ſpectatores vel vltroneæ eæ executionis adminiſtros, abſque mortali peccato eſſe poſſe ſentit, ſiquidē in hoc ipſi domini ſuorum membrorum & vitæ vindices eſſe volent.

Sanè quidem, vbi alijs remedijs iuſtum iudicium 165
vel terminationem litis iudices habere poſſunt, hanc tentationem Monomachiæ vel aquæ bullientis ad epotandum, ſeu ferri candentis ad apprehendendum minimè admittere debebunt. Nam ſi hoc faciant, permittant, vel conſulant, vtique ad interfectionem innocentis cōſentire videbuntur.

Cæterùm verò, quod ad ſingulare & diuinum exē- 166
plum Dauidis cum Philiſtæo Goliath attinet, quod habetur 1. Reg. cap. 17. quaſi ibi licitum fuerit duellum. Reſpondetur enim quod reuelatum fuerat Dauidi à domino interiori inſtinctu ac fiducia quod tale certamen inire debet, & quod iniuriam ſibi illatam per eum vindicare vellet, quod ex verbis Dauidis elicitur: Ego venio cōtra te, inquit, in nomine Dei viuentis, &c. & ſic non fuit propriè duellator, ſed diuinæ iuſtitiæ prædeſtinatus executor.

Hic ſi quis iterum ſubiungat: Ergò eâdem ratione 167
ac in eiſdem terminis, quibus tu aquæ frigidæ probam contra maleficas eſſe aſſumendam concludis, in eadem hypotheſi & candenti ferro, vel aqua bullienti ad epotandum licebit vti ad indicium contra eaſdem faciendum.

Sanè hic ego non ſolùm, dùm reſponſum meditor, 168

ſed

ſed etiam per totius huius vnicæ materię tractatũ comperio; quàm ſit cautè ac prudenter ſcriptori agendum, non ſolùm quoad ſuæ ipſius ſalutis, ſed etiam quoad omnium aliorum) quibus hæc in manus fortè venient, vel qui ad eadem iudicia & cenſuras collimare ſua volent) curam & ſolicitudinem.

169 Suadendum tamen aliam quam hanc aquæ frigidę probam minimè exiſtimauerim, tùm propter ſupradicta, tùm etiam quod in epotanda aqua bullienti alia & quidem longè diuerſiſſima eſt experiendi ratio, vis & indicatura, quam diſcreto Lectori vel iudici potiùs expendendam, quàm mihi ſcribendam relinquere velim.

170 Tùm & eam maximè ob cauſam, quòd hæc aquæ proba (quando ad arbitramentum iudicum cenſorum certo vel certis adſumitur, interuallis & mora euidenti) experimento ſui multis ſit in prouincijs practicata, vt tàm doctos quàm indoctos multos, qui eandem viderunt, vel inuitos eam quaſi adprobaſſe ſæpiùs audiuerim: vt iam alium in eiuſdem ſurrogare locum potiùs videatur tentare, & maieſtatem diuinam ſcrupulari aliqua diffidentiæ ſcintilla adminiculante, quàm gloriam eiuſdem in eo quod iàm vſu eſt receptum, collaudare.

171 Concluſiuè in ea etiamnum perſto ſententia, quòd exiſtimem, in hoc aquæ elemento maiorem ad explorationem veritatis eſſe & virtutem & certitudinem quam cæteris: tùm propter exorciſmos ac ſancta ſalutariaque verba quæ in fœdere & regeneratione baptiſmatis mediante hoc elemento creatoris ad creaturam ſuam habentur ac adoptantur, tùm etiam quod diabolo in hoc, quàm in cæteris minor detur ludendi ac imponendi poteſtas & authoritas, id quod ſuprà eſt demonſtratum latiùs.

172 Id quod conſequenter in decimo argumento de extenſiua huius pacti interpretatione eſt dictum: vt quando in perquiſitione rei occultæ ad poſitionem alicuius antecedẽtis quod optamus, facere cupimus, vel fieri petimus; dæmon (permiſſione diuina accedẽte, vt qui me-

lius

lius per ſe ſecretam hominis intẽtionem minùs magiſve deprauatam ac à ſe degenerantem nouit) conſequentiam aliquam, quam intendimus, neque volumus, quaſi neceſſariò ſubinfert ac includit, arg. 26.q.4.c.igitur, ead.quæſt.1.c.nec mirum: de quo genere multa congeſſit Binsfeldius in ſuo commentario in tit. C. de Malef. & mathem. ad rubr. in nono notabili.

Ad hoc argumentum exiſtimamus reſpondendũ: Aliud quidem & longè eſſe diuerſum inter Magiſtratum iuſtitię officiatum experimento rei alicuius occultæ indagandæ cauſa hac in parte vel iſta ſcientia diuinatiua & iudiciaria vtentem, idque meræ veritatis & conſcientiæ ſuæ tuendæ ergò, ſtante fide ac certa perfectaq; intentione in Deum neutiquam dimora: & priuatos alios quoſcunq; qui tàm occultis ac diuinatorijs medijs ad aliquid perſcrutandum vtuntur. 173

Hi enim præter præmaturam, lubricam, diffluentem ac verè inconſultam temeritatem vel curioſitatem nullam rectæ rationis cauſam prætendere poſſunt. Ergò intentione illorum deprauata, ac auxilium ſeu conſilium aliundè quàm à Deo directò quærentium attenta: implicitè retibus illius præſtigiatoris illaqueantur, ac tali conſenſu qui à fide in baptiſmo dato illos deflectere redarguit ac manifeſtat, permiſſione diuina inuoluuntur, quicquid enim ex fide non eſt, peccatum eſt, ſacrilegium eſt, hinc mors, hinc mille pericula rerum. 174

Quemadmodùm ferè videmus illos qui temerario ac non neceſſario ſcrutandi auſu hiſce ceremonioſis diuinationibus ac conſtellationibus ſeu orationibus Mathematicis vti incipiant, de errore vno in alium prolabi ac indies deteriora conſectari, donèc tandèm in apertam fidei deteſtationem ac animæ naufragium incurrant. Quemadmodùm Salomon ipſe ab initio quidẽ propter ſolam complacentiam erga vxores ſuas, reuerentiam exhibuit dijs earum, videns meliora, probanſq; deteriora ſequens. Nam & poſt in apertam eſt pertractus idolatriam 175

176 At Magiſtratum de quo hic euidens neceſſitas merum ex officio dependens veritatis ſtudium, reique huius abditiſſima obnubilatio ac velitationes hincindè eò vſque propellunt. Neque enim eſt ſingulis concedendum id quod publicè per Magiſtratum fieri oporteat, pro quo multæ ſtant fauorum ac excuſationum præſumptiones, modò puris vtatur manibus, ac Deum iuſtitiamque eiuſdem præ manibus ſaltèm habeat.

177 Ad extremum propter abſtruſas (diuinæ voluntatis non temeræ tentandæ) cauſas religioni nobis eſſe debebat, hoc examen in conſpectu populi, & in oculis omnium facere vel exponere, dùm vnius hoc, alterius aliud de re vel perſona ſit iudicium, & ferè ſiniſtrum, dùm occaſio datur varijs hominum vel oblocutionibus vel interpretationibus, ex quibus dominus Deus magis offenditur quàm veneratur, magis indignationi diuinę, quàm iuſtitiæ miniſterio feneſtra aperitur.

178 Adeò quòd illud D. Gregorij obijci nobis poſſe in quinto libro Moralium. Sæpè ipſa noſtra iuſtitia (inquit) ad examen diuinæ iuſtitiæ deducta iniuſtitia eſt, & ſordet in diſtrictione iudicis, quod in æſtimatione fulget operantis.

179 Sanè huius argumenti reſolutio magis Theologica quàm iuridica, magis incerti conſilij eſſe videtur, quàm firmi præcepti; nam in publicam offenſam ac deteſtationem tùm & terrorem huius flagitij publicè quã priuatim hanc probam fieri præſtaret. Maximè ſi deuotione ac legalitate populi attentã publicis precibus in hoc fiendis venerationem diuini numinis ad veritatis limam potiùs implorari conſultum fortè ſit. Si verò populus malignus, indeuotus, ſectator magis quàm execrator huius flagitij exiſtat, ſeu communiter deprauatus, & leuitatis ſtudioſus, ne deteriùs quid inde ſequatur, priuatam publicæ probationi prætulero.

180 Porrò & hoc obijciebatur nobis, quòd corpora quędam humana, aut naturali ac innata animoſitate, aut aſcitã quãdam vehementiã vel perturbatione ſui ita in aliquo motu ſint affecta ſeu complexionata, vt interdum ſuper-

ſupernatent aquis ſuapte virtute, Si ſcilicet ſpiritus ille eleuator & rector tantæ naturalis potentiæ in homine ſit. Vt & corporis (quod aliàs in abſtracto per ſe graue eſt & deorſum in aquis tendit) energiam ad ſe ſuprà attrahat.

Aliqui etiam homines intumeſcentijs ſeu inflationibus pulmonis ita pollent, Vt vel voluntarij etiam non ilicò in aquis dehiſcere videantur.

181 Et ferè fieri dicas, vt plæraque humana corpora alijs citiùs, alijs tardiùs in aquis dehiſcant, quemadmodùm in naufragio videri eſt, quoſdam inſtar lapidis ſubſidere ſtatim, aliquos ad longum ſpatium ſupernatare: Idque non modò propter veſtes, quibus fortè ſunt induti, vel natandi ſcientiam, ſed de ſingulari corporis vel animi conſtitutione ac natura.

182 Hiſce omnibus & ſingulis connexis, nos taliter reſpondendum cenſebamus, quod putaremus nullum humanum corpus, vel animi virtute vel perturbationis vehementia ſeu naturæ ſuæ quâcunque qualitate ita poſſe affectum eſſe, vt vel vi vel voluntate ſua ad quartam vel mediæ horæ partem ſuper aquas ligatis manibus pedibusque natare, ſuperniti vel eleuatum eſſe poſſit, maximè ſi nullus accedat natationis motus.

183 Nam corporum tria cum ſint genera, vnum grauiſſimum ſolidum & maximè perfectum, vt lapis, ferrum, plumbum, omniaque metalla, ſilex, marmor, iaſpis, aqua, &c. Secundum graue quidem, ſed leuitate quadam mixtum, vel propter naturale vel aſcitum quoddam ſibi adiacens, vt grando, glacies, pira, homo, ligna in aquis indurata, &c. Tertium leue ſimplex, vt pluma, ignis, aër, &c. inter quæ nullum niſi poſterius aquam infra ſe patiatur naturaliter, ſequitur in hoc experimento circa hominem quid præter naturam contingere.

184 Tandèm verò etiam hoc modo in huius effectus ac operationis cauſam philoſophari libet.

Deus in hac vita per magnifica ipſius ac miraculoſa opera tantò vehementiùs cognoſcitur, & quantò opera ſunt propiora nobis, magisque ſenſibus expoſita, tan-

tò in efficientis eius cauſam, ac artificis admirationem ardentiùs inducimur, ac eundem maiori complectimur & adamamus veneratione: Eſt enim effectus omnis participata quædam ſuæ cauſæ ſimilitudo, ideoque ſpeciem nobis & veluti eius ſimulacrum exhibet, nam ab effectibus virtus & præſtantia cauſæ cognoſcitur.

§ 186 Ergò dùm huius operationis cauſam efficientem, (dæmonis omni auxilio ſemoto) in Deum ipſum per iudicem imploratum referimus, hoc beneficium reportamus, vt magnitudinem gloriæ ac potentiæ ſuorum miraculorum latiùs ac fixiùs in plebem diuulgemus ac extendamus, vt diſcant omnes terrarum populi fortiſſimã Dei manum, & vt vos timeatis Deum veſtrum omni tempore. Ioſuæ cap. 4. in fin.

187 Qua declaratione opinionis noſtræ in hac materia præmiſſa, ſi non ſuſtollentur, ſaltèm ad minorem numerum multi errores redigentur, quos religioſiſſimus Pater D. Petrus Thyręus Noueſius ſocietatis Ieſu Theologus, in libello ſuo de dæmoniacis (in quo de dæmonũ obſidentium ac hominum obſeſſorum ſtatu, conditione, viribus & poteſtate agitur, cap. 19.) ijs imputat qui hoc aquæ frigidæ prodigioſum factum dæmonis leuitati (qui & igneæ & aëreæ eſt naturæ) ſolum & inſolidũ aſcribunt.

188 Neque enim nos exiſtimamus tales perſonas in corpore diabolum geſtare vel habere, neque vel ideò quod is eos regat, eue harque, ſupernatare aquis, neque etiam nos definitionem ex hoc ſumimus effectu, ſed præſumptionem ſaltem.

CAPVT IIII.

189 HACTENVS in ambigua luſimus arena, concitatoque curſu, ac velitationibus hinc inde factis, noſtram quidem (ſaluo ſemper ſanctę matris eccleſiæ calculo & determinatione) deprompſimus ſententiam: nùnc extremis relictis, atque vtraque claſſe cõiunctâ, vtra pars victrix, vel qua ratione inuicem con-

cilian-

ciliandæ ſint, libet hac bicipiti concluſione depromere.

Sanè quidem, quando dæmonicam illam turpitu- 190
dinem ac fœditatem huius criminis penitiùs intueor; quando in abditiſſimas inſidias, fucos, ac imposturas tortuoſiſſimi ſerpentis ardentiſſimi ac potentiſſimi magiſterculi principis ſcilicet tenebrarum mentis oculos fixè intendo meos; quando in indignationem, pericula ac exitia illa, quæ ex impunita diſſimulatione vel indiligentia Magiſtratus quicunque apud Deum incurrit, intellectum defigo meum.

Tandèm verò, & in primis, quando penſiculatiùs circumſpicio, vt dæmon (vt qui à Græcis calumniatori dicitur, ſemper explorans bonorum facta. Sap. 3. Eccleſ. 17. & adeò affabrè omnes irretire & ſeducere ſtudet, vt etiam coram Deo ipſo, accuſationem inſtituere audeat, nedum malorum, ſed etiam bonorum. Iob 1. Geneſ. 3. S. Petrus Canonica epiſtola 1. cap. 5.) poſſit, velit, & mille modis hactenus etiam incognitas artes, techinas ac vias paratas habeat, quibus tàm Magiſtratum, qui iuſtitiæ magiæ fortè præſidet iudicando, circumuenire ac deludere, quàm quoſcunque pios, & minimè reos homines in reatum ac diffamationem huius deteſtabilitatis, arceſcere, prouocare, ac omnibus modis inducere ſtudioſiſſimè nititur. Idque propter Vatinianum odium, quo omnes tàm bonos ac innoxios, quàm & malos impenſe proſequitur.

Vnicum verè ac certiùs omninò medium hanc a- 191
quæ probam exiſtimo, quo Deus ter Optimus Maxim. tàm ea quæ Maleficæ ſecretiſſimè ac omnibus arbitris remotis committunt & peragunt, quàm & ea quæ denunciationibus, fama ac indicijs teſtantium, nùnc falsò nùnc ambiguâ fide circumferuntur, ac iudicantibus ſæpè perſuadentur, retecta, nudata, ac publicè conſpicua eſſe vult ac intendit.

Quod medium tùm planiùs tricipiti propoſito ſum 192
concluſurus, vbi duas diſcuſſero quæſtiones euidentalium ac maioris certitudinis loco præmittendas.

D. Binſ.

D Binsfeldius in duodecimo preludio fol 61. dęmones aſſumere poſſe corpora, & in ipſis apparere hominibus concedit.

193 Et licet corpora illa quæ dæmones ex condenſato & materiali aëris elemento adſumunt, vera ſeu realia corpora non ſint, qualia noſtra, ſed ſaltem ex tali condenſatione carnem & oſſa membris & neruis diſtincta, viſibiliter ac tangibiliter circumferant, veramque & ſolidam habeant aeream corporietatem, vel etiam citò in eandem aëream elementarem materiam reſoluuntur, cum nec veram formam aut organizationem completam (vt loquuntur Phyſici) ſed ſolùm effigiem, quæ potiùs artificialis quàm naturalis ſit, præ ſe ferant, pariterque ſignum aliquod in ima vel abdita corporis parte improprietatis humanæ demonſtratiuum circumferant, quæ internoſci poſſint facilè.

194 Tamen quia artificio ſuo ac aſcita alterius corporis ementita repræſentatione ac ſuppoſitione adeò dextrè homines, plerunque ludificare ac faſcinatos tenere dicuntur dæmones, vt ad longum ſæpè tēpus falſa pro veris, ac error pro iudicato ſeu comperto multotiès recipiatur, de quo & exempla & experientiæ extant innumeræ, ex quibus indicia obſcuriora ac magis incredibilia apparent, quæ ſæpè contra delatas proferuntur perſonas.

195 Hinc illa eſt oborta quæſtio, quæ erit in ordine prima: Vtrùm dæmon cuiuſquam hominis, qui ſibi per ſpeciale expreſſum vel tacitum pactum mancipatus, deuictusque non eſt, perſonam in facie, vultu, veſtibus, vel geſtibus, ſeu etiam alia corporis aſſimilitudine inducere & repræſentare poſſit? Quod ſi Deo permittente, demus, conſequenter, indicia contra denunciatas cōperta ſępè fluxa, falſa, ac mille interdum deceptionibus obnoxia eſſe.

196 Sanè D Binsfeldius in ſæpè dicto ſuo tractatu de confeſſionibus maleficarum prope finem dicit hoc contra ordinariam diuinam prouidentiam eſſe, quæ ex ſacris literis innoteſcat, atque effectibus declaretur. Sicut

enim

enim diuina miſericordia efficiente non poteſt diabolus
(vt rectè Bart. Spineus in quæſt. de ſtrigibus cap. 14. & in
Apologia 3. cap. ait) deludere, niſi eos, quorum mentem
primò ſibi per infidelitatem ſubiugauerit, ita creden-
dum eſt, nullius illum perſonæ figuram (vt de tanto cri-
mine accuſetur) poſſe prætendere, niſi eius quam ſibi
iàm per ſimilia crimina deuinctam eſſe ſciuerit, &
multoties realiter cum alijs ad ea perpetranda conue-
nerit.

Et idem Binsfeldius paulò poſt: Si tamen de extra- 197
ordinaria (inquit) Dei potentia loqui velimus, negan-
dum non eſt, Deum poſſe permittere, vt innocens accu-
ſetur in hoc crimine, ſicut in alijs ad bonum aliquem fi-
nem. Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in
bonum, tandèm tamen innocentia manifeſtabitur. No-
uit enim dominus pios de tentatione eripere. 2. Petri, ca-
pite 2. Et ſanctus Paulus: Fidelis Deus qui non patitur
vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed dabit cum tenta-
tione prouentum. Et iterum, clamauerunt ad me iuſti,
& ego exaudiam eos: id quod in Suſanna & alijs pijs ten-
tatis abundantiſſimè docetur.

Cæterùm cum fallaci diabolo ex ſacris literis ſit
perſpectum, Deum non permittere vt electi tribulen-
tur, aut tententur, niſi ad meritum, niſi ad probationẽ
& bonum, ideò non appetit talem repræſentationem iu-
ſtorum tantoperè. Hactenus ille.

Verùm nobis pro introductione maioris certitudi-
nis huius quæſtionis, libet ea commemorare quæ tradit 198
Guilhelmus Pariſienſis grauiſſimus autor in ſecunda
parte de vniuerſo. Etenim ſicut dæmon, inquit, ab ini-
tio ambitioſiſſimè affectauit aſſimulari altiſſimo; ita
nùnc vſque regnum ſuum tenebroſum ac ſceleratum
contendit immaniſſimâ impietate confirmare regno ac
militiæ creatoris deputando angelos tenebrarum diuer-
ſis iniquitatis obſequijs, ſecundùm quod Angeli ſancti
deputata habent miniſteria pietatis: ſic Eccleſiam ma-
lignantium ſuam, aſſimilare conatur Eccleſiæ ſancto-
rum, quatenus Deus & ſaluator, in Eccleſia ſua conſti-

tuit

tuit veros Apoſtolos, veros Prophetas, ſanctos Martyres, fideliſſimos confeſſores, ac virgines fatuas.

199 Enimuerò qui ab exordio fuit ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia & perfectus decore, factus eſt ſimia, ridiculoſæ ac deformis imitationis, ſic & totum regnum ipſius, ſua vanitate, ambitione & iniquitatum congerie verſum eſt, velut in ſummam quandam Eccleſiæ electorum, quæ verè eſt regnum Dei. Hæc ille Pariſienſis.

200 Proinde quo in hac parte à Doctore Binsfeldio ac Canonica veritate nimium non recedamus, repræſentationem illam ac Ideam Innocentum pernegare planè non poſſimus.

201 Nam ſi DEVS permittit Sathanam hominem alioqui non maleficum, non ſceleratum variis nocumentis, infirmitationibus ac infamationibus circa corpus, fortunas, dignitates vel exiſtimationem eiuſdem diuexare, quemadmodùm multotiès compertum eſt, & comprobatum: Quidni etiam vultum, faciem ac perſonam eiuſdem repræſentare in ludificationem, infamiam, ac diſcrimen Deo permittente potens erit? Quare putas plus potens eſſet dæmon ſi permiſſione diuina hominem vulgariter innocentem, neque ex pacto vllatenùs ſibi deuinctum, per aëra in remotiſſimas regiones, celeritate incredibili ferre, & non eundem de facie, veſtibus, vel moribus alijs exhibere in
3 imagine conſpiciendum poſſet? Vide præclarum ac pium tractatum domini Petri Thyræi Noueſij de ſpirituum appatitionibus lib.2. cap. penult. & vlt.

202 Quid, inquam, mirum, vel incredibile id foret in dæmone, quod homines fecerunt in corpore proprio: Nam ex hiſtorijs conſtat multos mortales aliorum ſæpè nomina ac perſonas ſic repræſentatiuè fuiſſe ementitos, ac alios quaſi ij eſſent quos præferebant, deluſiſſe, ſpecieque veritatis irretiuiſſe ac obſtrinxiſſe, vt ex eodem illo errore & ſuppoſitione, ſententiæ ſæpè in iudicatum roboratæ, actaque decretaque talium erroneorum

atorum hominum veritatis vim etiam falſitate dete-
cta, meruerint, quemadmodùm de Barbario quodam
Philippo fertur, qui tanquam liber eſſet ſe populo Ro-
mano inſinuauit, atque eo nomine prætoriam dignita-
tem aliquo tempore Romæ adminiſtrauit, l.3. ff. de off.
prætor.

Sic Laodice regina Syriç, cùm interfecto marito An- 203
tiocho, mortem eius populum celare ac diſſimulare
perciperet, Artemionem marito perſimilem in lectum
regium aſciuit, atque ille eius iuſſu, tanquam ipſe An-
tiochus eſſet, è lecto loquens vxorem & liberos ciuibus
commendaſſet, ea ratione perfecit, vt populus qui An-
tiochum eum eſſe putabat (fuerat autem Antiochus
toti populo acceptiſſimus & chariſſimus) regem atque
Laodicis conſilio ac voluntate eligere nollet. Plinius na-
turalium hiſtoriarum libro ſeptimo, cap. 12. vbi plura e-
xempla.

Quinimò & noſtrâ ferè memoriâ in agro Artiga- 204
tenſi Gaſconiæ accidit: vt quidam Arnoldus Tilhius, a-
liàs Panſeca dictus, commilitonis ſui Martini Guarræ
(quem ex ictu globi defunctum putârat.) apud vxorẽ,
ſorores, amicos, cognatos, ac totam denique patriam,
perſonam, mores & geſtus adeò dextrè ac artificiosè
præ ſe gereret, ac exhibendo repræſentaret, vt (omni-
bus ipſius Martini artibus, corporis articulis, ac ſingu-
lis omninò humanis circumſtantijs inſtar ſimiæ ac ad
viuum ita productis ac expreſſis) ferè iam ſententiam
diffinitiuam in contradictorio iudicio, primo Artigati,
poſt etiam Toloſæ in ſuprema Curia pro ſe quaſi verus
ac ipſemet Martinus atque Berrandæ Rolſiæ (cum qua
duas ſtante illo errore ac ſuppoſitione proles habebat)
legitimus maritus eſſet, iam reportaſſet; niſi in ipſo ſen-
tentiæ articulo ac momento verus Martinus è militia
ſuperueniſſet, atq; inſignem hunc falſarium confundẽ-
do, adulterij atq; multorum aliorum criminum reũ eſſe
eiſſet; idq; per ſententiam diffinitiuam ſeu Arreſtũ die
12. Septemb. Anno 1560. in Curia Gallicana Toloſæ latâ:
de qua

de qua facti ſpecie memorabilem ſcripſit tractatum Ioannes Coraſius Regius in dicto Parlamento Conſiliarius, plura eiuſmodi exempla refert Valerius Maximus lib.9.cap.16.

205 Ipſe verò Binsfeldius in duodecimo præludio ac paſſim per diſcurſum ſui tractatus de Confeſſionibus maleficiorũ, multa profert exempla. Vel dæmon vel ipſius Chriſti Saluatoris, vel aliorum venerabilium virorum forma, ſanctis viris expreſſit, ac inſidioſè repræſentauit, quæ longum eſſet deſcribere. Malleus item Maleficarum in ſecunda parte, quæſt.1. cap.11. non negat expreſsè, vel abſolutè talem transfigurationem vel exhibitionem imaginariam innocentis hominis, ſed dicit eam vix dæmoni eſſe poſſibilem, tùm propter Angelorum myſticam cuſtodiam erga omnes bonos, tùm propter criminis huius incomparabilem turpitudinem ac fœditatẽ, tùm maximè quia exemplis eam rem docentibus careamus.

206 Sanè quantum ad Magas ipſas vel Veneficas, eſt expeditum, quando ipſæ ad choreas vel conuentus met venire non poſſunt, vel nolũt, dæmonem vel amaſium ſuum eodem eum conſenſu & mandato ſuas inducentem perſonas mittunt. Sed quia Apocalypſeos cap.13. dicitur, datum eſſe illi beſtiæ bellum facere cum ſanctis & vincere eos, & datam eſſe eidem poteſtatem in omnem tribum & populum & linguam & gentem, quidni conceſſerimus eidem & hoc fraudandi hoſtem ſuum ſtratagema? quùm Pithoniſſa in Endor, poſtulante rege Saulo, ſuo genio quem familiarem habebat Samuelis animam excitauerit, aut veriùs dæmonium quoddam eius forma indutum, 1.Regum, cap.28. c.fin. 5.prætereà.26.quæſt.5.aut certè ſpectrum vel fantaſma Samuelem repræſentans.

207 Tandèm verò magna probationum ac perſuaſionũ mole hanc noſtram aſtruere tentabimus ſententiam & tot pſeudoprophetarum ac hæreticorum impijs dogmatibus qui in medio Catholici orbis populo iàm indè à naſcente extiterunt Eccleſia, qui vel ex euentu rei

quam

quam prędixerant, vel quia venerabiles eloquio ſeu cō-
uerſatione amabiles inter ſuos fuerant, multos vel inge-
nij viribus præualentes, vel doctrinæ opibus excellētes,
vitæque integritate cōſpicoos ac ſanctos, etiā interdum
imperij diademate, vel ſummi paſtoratus apice præful-
gidos viros io extranei erroris ac ſeductionis ſuę pertra-
xerunt communioocem, ſicq; in auita fide lubricos flu-
xosq; effecēre. Quare ioquā à Deo nō prohibetur ab ini-
tio doceri perſuaderive id quod à Deo prohibebatur au-
diri? Quare Deus non pręſcindit cauſas, aufert hæretici 208
commercij gladium, & alligat impotentię cateois auto-
rem, per quem tàm peroitioſus ſequitur effectus, per
quem tot noxia ſibiq; inimica infligit & diſſemioat per-
ditionis animæ vulnera zizaniamq;? Sanè quidē ad hoc
permittit id facere Deus dæmonem, vt fidos habendo
tentationem haberent & probatiooem. Vanè ergo & in-
coosideratè plerią; hoc ipſo ſcaodaliſaotur & ſuccum-
buot, ſcientes & certi quod licet nō abolitioois imperiū
(ipſe enim ad hoc creauit dæmonē & nos (militia enim
eſt hominis vita ſuper terram) & non ipſi nos) tamē de-
uitandi & cauendi arbitriū io noſtra haberemus poteſta
te. Et licet io ſimplici aliqua earum hæreſi, qui ſeducun-
tur adſit vel culpę, vel voluntaris eorum cauſa, in hoc ve-
rò ementito innocentis perſonę teſtimonio oullę omni-
nò cauſæ vel culpę militet communio, vode ſimilitudi-
ne ſua per totum non conuenire hoc argumentum di-
xeris, tamen ad Dei tentantis voluntatem, dæmonisque
potentiam quod attinet, nulla videtur eſſe diſſimilitudi-
nis ratio.

Quocirca magnam huiuſce rei cauſam à ſemet profe- 209
ctā Deus ipſe vt nos auiſando doceret & inſtrueret per
Moyſen hanc adfert commonitionem: Non audies ver-
ba Prophetę illius, inquit, quia tentat vos dominus Deus
veſter, vt palàm fiat, verùm diligatis eum an non in toto
corde & io tota anima veſtra. Deut.13.

Cuius rei egregium extat exemplum in B. Tobia ca.2. 210
hiſce verbis: Contigit autem vt quadam die defatigatus
Tobias à ſepultura veniens domum, iactaſſet ſe iuxta

parietem, & obdormiſſet, & ex nido hirundinum dormienti ill calida ſtercora inciderant ſuper oculos eius: fieretq; cæcus, hanc autem tentationem ideò permiſit dominus euenire illi, vt poſteris daretur exemplum patientiæ eius, ſicut & ſancti Iob.

211 Et in eodem Tobia ca.3. Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorum orans & collaudans dominum. Hoc autem pro certo habeat omnis qui colit te, inquit, quia vita eius ſi in probatione fuerit coronabitur, ſi autem in tribulatione fuerit, liberabitur, & ſi in corruptione fuerit, ad miſericordiam tuā venire licebit: hactenus textus illi, huic conſectarium eſt id, quod dicit B. Paulus cap 5. ad Roman. Gloriamini, inquit, in tribulationibus, ſcientes quod & tribulatis patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis.

212 Quod itaq; Deus permittit voluntatem, ſeu liberum hominis arbitrium ira tentationibus abripi, ita in periculum animæ ac perditionis ſuæ trahi tentationē, niſi tentata taliter Catholica ouis vigilans, conſtans, immobilis, & cauta citò ad præmonentis Moyſi præcitaram paræneſin reſpexerit, ac prophetæ pſeudopaſtoris illius aduerſata fuerit eloquia (quemadmodùm idem Tobias ad eos qui patientiam eius & in bono perſeuerantiam irridebant: ac increpabāt eum. Nolite ita loqui (inquit) quoniam filij ſanctorum ſumus, & vitā illam expectamus, quàm Deus daturus eſt his, qui fidem nunquam mutāt ab eo) quantò magis patietur demonem veſtimenta, voces, facies ac geſtus piorum affibricare & ſupponere, vt eoſdem in tentationis laqueos inducat, ſed neutiquam diſperdat. Quod ſi in ſimplici hæreſi, & ſic liberę voluntatis arbitrio Deus non patitur quenquam tentari ſuprà id quod poteſt, ſed nouit in tempore de tentationibus eripere.

213 Quantò magis offenſam vel ſcandalum hoc maleficiale hominis innocentis pręter vel extra omnem voluntatis eius aſſenſum inimico practicāte datum, remedi abi_

diabitur in tempore, innocentiamq́; ad manifeſtationē
gloriæ ſuæ reuelabit Deus omnium bonorum & malo-
rum æquus retributor. Agite ergò non dicamus cū Pha-
riſæis & Iudæis, nonne poterat hic (intelligunt Chriſtū)
qui aperuit oculos cæci nati, etiam facere vt non more-
retur Lazarus? Ioan. 11. Sic etiam innocentes quoſcunq́;
& iuſtos ſuos [illegible] pupillam oculi præſeruare ne perditio-
nem hanc vel diſcrimen incurrant maleficialis ſuſpicio-
nis? Sed potiùs dicamus cum Chriſtomet ibid. Ioan. ca.
11. Infirmitas hec, puta maleficialis, non erit ei in mortē,
ſed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eum. Et
paulò poſt: Nonne dixi tibi, ſi credideris, videbis gloriā
Dei? & haud abſonum fuerit credere multos qui de ten-
tionibus talibus Iudicum maleficiarijs vt eriperet eos
Deus, promeruerunt, poſt in tanto luculentiorem fidei
& gratiæ perfectionem ac obſeruationem abijſſe, confir-
matosque vt ſanctos obijſſe.

Vt itaque hanc in Dei nomine conceptam ad praxin 214
concludamus quæſtionem primam. Et ſi transfiguratio-
nes eas innocentum demus, rariores tamen eas in ſubie-
ctum per ſe non adeò deprauatum vel notoriè crimino-
ſum eſſe putabimus (iuſtorum quippè non proditor ſed
protector Deus eſt) quàm in maleficas, & in alios extra
diuinæ charitatis gratiam notoriè exiſtētes perſonas de-
laras, proinde iudicum in hoc prudētia & diſcretio ſum-
mè ac ſanctè verſabitur, qui circa comprehenſę perſonę
anterioris vitæ acta atq́; indicia alia qualiacunq; diligen-
ter inquirent, & eadem quàm diligentiſſimè aduertent,
famæ cōprehenſæ ac delationi cōplicis maleficæ (quod
eam in cœtibus ſaltantem, & inſtar alarū cum ſuo ama-
ſio conuerſantē ac inde auolantē viderit) teſtantem ne
quid minùs tribuāt, ſed ea quæ de probationū coniun-
ctione ac iudicantis religioſo arbitrio paſſim Doctores
inculcant & tradunt, vti Dei & hominum miniſtri præ
oculis fixè habeant.

In ſecunda quæſtione erat aperienda illa differentia, 215
quæ eſt inter veterum gētilium & paganorum religio-
nem ac ritus) qui licet ſolem, lunam, aurum, argentum,

 alias-

aliasq́; creaturas adorauerunt, aliaq́; multa fecerunt, atq́; etiamnum faciant, quę vera opera ſunt diabolica & magorũ, tamen quia illi profeſſionẽ Deo noſtro vero, ęterno ac ſoli omnipotenti nunquã fecerunt, ſed à parentib. maioribusq́; ſuis ac ſacrificijs aliter nõ ſunt inſtituti, ſicque in ignorantia purę negationis verſantur, ideò veniã vel apud Deum, vel apud magiſtratũ merebuntur, ſuppliciumq́; ignis nõ experientur, ſi deuotè ſe ad pœnitẽtiam compoſuerint, ac Deo adhęſerint noſtro, quemadmodùm in Iona Propheta dicitur in cap. fin. in fin. hiſce verbis: Et ego parcã Niniue ciuitati magnæ in qua ſunt plus quã centum viginti millia hominum, qui neſciunt quid ſit inter dextram & ſiniſtram, & iumenta multa.) Necnon noſtri hodie temporis in Chriſtianiſmo maleficatum ac ſacrilegorum profeſſorum ritus ac abominanda exercitia, qui etiam pœnitentes & conuerſi ſententiã ignis nihilominùs excipiunt, idq́; propter pactum ac de compoſito cum dæmone factum deteſtabile fœdus, in quo miſelli multùm decipiuntur, nihilq́; minùs quàm fides data per ipſum ſeruatur.

216] Cæterùm quia ad finem huius noſtri laboris properamus, ideò vnã adhùc quam didici magni illius Dionyſij Carthuſiani propheticã ac verè Catholicam eſſe ſententiam, ſubnectere libuit: quâ, quantum in omnibus, tã bonis quàm malis hominum liberis actionibus, diuinæ omnipotentię ſecretam ac prędeſtinatam voluntatem, ſapientiã, ac inperſcrutabilem deitatem humanitùs arbitrari, ſcrutari, & æſtimare liceat, perſpicuè & docetur & explicatur: Is enim lib. ſuo de diuinis nominib. dicit, ac luculenter probat, in mundo nihil non bonũ eſſe, nihil humanitùs fieri, quod non ſit vel per ſe vel relatione bonũ, quamuis aliud alio ſit melius, hinc Iob cap. 5. nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non egreditur dolor.

217 Ipſe enim Deus, ſaluator noſter ſplendor paternę gloriæ, expreſſaq́; imago ſubſtantiæ illius, naturæ totiusq́; vniuerſæ eſt opifex, ab illo ſingulis creatis viuifica virtus infuſa eſt, hoc eſt per eum vnumquodque, genuina ſua vi ſubſiſtit, inſitâq́; facultate ſe protegit ac tuetur,

qui

qui etiam ſecreto encomio ſuo voluntatem gloriæ ac
maieſtatis ſuæ in vetitis, iniuſtis, ac ab ipſa natura dāna-
tis hominū actionibus ſubinde ita exequitur ac dilatat
ſuam, atq; ex venenatis noxijsq; herbis (creaturis ſuis) ſa-
lutaria pharmaca & theriacæ conficiuntur per medicos,
qui immedicabilibus hominum morbis, ſunt vtiliſſimę
ac neceſſariæ. In quem vſum hoſce aliquando concin- 218
naui verſus:

Regnat in humanis diuina potentia rebus,
Iupiter eſt quodcunque vides quocunque moueris
Fortè nil eſt, medio poſuit Deus omnia campo,
Omnia ſecreto maiora, minora gubernans,
Cuiuſcunque rei ſua cauſa per omnia luſtrans
Omnia plena bonis, plena omnia miraculorum
Inuiſibiliter, tamen alta in luce videmus
Cuncta creata hominis medianti a ſigna ſaluti.

Et hoc idem metricè ita expreſſit Boet. lib 3 de conſolat.

tu cuncta ſuperne
Ducis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimiliq; in imagine formans.

Iàm tandèm vt eò vndè digreſſi ſumus noſtra redeat o- 219
ratio, operiq; finem imponamus; illud in primis memo-
ria libet repetere: naturalem diuinationem eſſe rerum
futurarum, præteritarum vel præſentium anticipatio-
nem, quæ nihilominùs occultæ ſunt in cognitione cau-
ſarum. Multa enim videmus oculis, & manibus noſtris
palpamus, quorum manifeſtā cauſam reddere, aut etiā
nominare non poſſumus: & nihilominùs illa veriſſimè
ita vt videmus & tāgimus, ita ſe habere credimus, prout
has inde à creatione mūdi ordinauit Deus; Deus qui pri
ma æternaq; cauſa eſt, & à qua omnia æternaliter & im-
mobiliter depēdent. Cùm enim omnes tàm Chriſtiani 220
quā Ethnici principiū & originem rerū omniū viſibiliū
& inuiſibilium, ſine alio modo Deum ſtatuunt, qui dixit
& facta ſunt, potentiam cū voluntate in virtute actionū
omniū ita cōiungens, vt ea omnia quęcunq; & dicit & fa
cit nihilominùs iā inde à creatiōe mūdi in angelos ſuos,
hoc eſt ſpiritus miniſteriales ſiue bonos ſiue malos di-

 ſtribuerit, quo-

quorum operâ res omnes creatas inſtaurat, deſtruit, fouet, diruit & ædificat.

221 Vnde ſi quando Deum efficientem cauſam formate, vel materialem mundi, actionumque omnium quæ in mundo fiunt, dicimus, id de miniſterio ſpirituum vel intelligentiarum, quæ ad has res & creatæ & deſtinatæ ſunt, intelligendum.

222 Piè igitur & firmiter eſt credendum, Deum, qui omnibus rebus creatis ſuos angelos (quos intelligentias vocant) præfecit, etiam elemento aquæ ſuum ſpiritum miniſterialem, tanquàm clientem addidiſſe, per quem omnia quæ circa hoc elemētum vult, compellat, agit & exequitur. Nam & quod cœlos moueri cernimus, cœleſtiaq; lumina, id angelorū fit miniſterio, qui propriè dicuntur angeli. Ergò nō mirum ſi Deus ter opt. Max. per virtutes cœleſtes, hoc eſt, impreſſiones ſpirituum ſuorū vel angelorum multarum rerū mirabiliū ſit & effector & autor, idq; inuiſibiliter, ac nobis ignoto planè modo.

223 Quocirca ſi hāc aquæ probam probè ac ſine fuco, certoq; ac patenti temporis ſpacio factum in diuini myſterij & voluntatis eius partem in ſolidum ponamus, pleneq; cōfidamus, neq; ambigamus quicquam, ſanè propter cauſas ſupra paſſim poſitas, nō modò neceſſariam, ſed & meritoriam eam fore conſiderem: nam impietas, tepida confidentia ac mobilitas fidei noſtræ, miraculorū inſolentiā vel raritatem à Deo apud nos eſt cauſata, qui omnipotentiam voluntatis ac gratiæ ſuæ interdum reprimit, & celat nos hodiè, ne cauſam maiori iniquinationi ac perditioni noſtræ dare videatur, qui præcoci ac immaturâ ſenſibilitate noſtrâ nitimur, ſicq; dæmonem magis, quàm Deū deuinctum ac addictum nobis potiùs habemus. Sanè apud Iſraeliticum olim populū maior erat perpetuę ac inextinguibilis confidentię ardor in Deū, quàm hodie apud nos eſt, hinc illorū tot miraculoſæ victoriæ, hinc tot virilis conſtātię mulierū heroica ac diuina facta, hinc gentiliū paganorumq; ſtrages, hinc ſpirituū bonorū vel geniorū miraculoſæ ac frequentes illius temporis viſibiles & inuiſibiles apparitiones ac in bono

propo-

propoſito ad bonos ſuccurſus ac auxilia: vt in Tobia, Apocalypſi ac alijs patet quàm plurimis exemplis.

Sin verò hanc probationis poteſtatem ac arbitrium perficiendi ad dæmonem referamus; tùnc licet aucrsâ ac infidâ id intentione faciamus, nempè quod ſit proditor pacti & fidei maleficæ datæ, ac deſertor eius quam protegere ſuſcepit ac defendere. Idq; totũ nihilominùs permiſſione diuina factũ dicamus: tamẽ quia detractionẽ aliquã vel imminutionem diuinæ maieſtatis, quaſi per quandam concomitantiã impingere vel etiã populo imprimere videmur, ſicq; gradum ſeu initium ad idolatriam, ad auerſionem à Deo, ad ſuperſtitionem includimus, ac paulatim ad infidelitatem præmonſtramus, ſeu quaſi cordibus plebeiorum inſtillare videmus, qui propter puſillanimitatẽ ad quaſcunq; rerũ aduerſitates de gradu ac conſtantia fidei facilιùs deijcientur, vel in ambiguo collocarẽtur, incautiùs fortè ad huius verſutiſſimi hoſtis ſcholam ac inſtitutionem dilaberentur, ſi hãc ipſi abijciamus demergẽdi vel ſuperuehendi autoritatẽ. 224

Nam horrendæ omnes idolatriæ inde omninò prouenerunt, quòd relictus fuerit Deus, honorum acceptorum bonos exhibitus, actæque gratiæ, ſoli, luminibusq; cœlorum, tùm propter efficientiam aliquam rei miraculoſæ vel occultæ ſpiritibus aëris, poſtremò & inferioribus creaturis. 225

Præſuppoſito itaq; eo, (quemadmodùm ex veritate ſcripturę verè eſt præſupponendum) quod Deo ter opt. Max. rerum omnium creaturarum opera ſiue bona ſiue mala ſint attribuenda, & quid quid fit, id eius nutu, illius & ſuorum potiùs angelorum facto ac opera peragi: quin potius etiam hoc Magiſtratus factum ac in aqua tentamen ad eiuſdem Dei ac illius angelorum efficientiã naturali illis planè & prædiſtinato modò vnicè & inſolidũ referamus. Quæ ſententia propriùs ad veritatem tendit, remotiùs à peccato, ac remotiſſimo à periculo recedit. 226

Hæc igitur ſatis ſtatura eſſe cenſemus ad demonſtrãdum naturalem hunc modum, quo illud quod ſcire cupimus, intelligimus, ac illicitum & à Deo alienum agnoſcimus. 227

ſcimus: meliùs ſanè ac tutiùs; ſi ad ipſum, non ad alias res creatas honor & laus coram omnium nomine referatur, ſiue futuris rebus abditiſque cognoſcendis, ſiue efficiendis alijs incumbamus. Nam quatenus in cauſis naturalibus (quamuis latenter ac imperitis ferè incredibiliter) hic modus probandi conſiſtit, eatenùs licebit (quemadmodùm & cœleſtium luminum ac impreſſionum virtutes) perquirere, & in eodem verſatur gloria Dei, qui per creaturas ſuas res tàm facit admirabiles.

228 Sin verò naturaliter indagari non poterunt, vel ad dæmonem talium rerum virtutes deferimus, tùnc ſi ſtudioſiùs ſcrutari intendimus, in ſuperſtitionis laqueos, ac confuſionis fidem incurrimus: hoc etenim modo videtur pactum implicitum ac præter intentionem cum dæmone haberi, quod is ex antecedente aliquo ſibi præconceſſo ac attributo, ad conſequens minùs præuiſum, imò & de iure minùs conſequuturum fortè peruicaciter nihilominùs extendit & decipit.

229 VVilhelmus Adolphus Scribonius Marpurgēſis tractatum ſcripſit & edidit anno 1588. Marpurgi typis Pauli Egenolphi luci datum. Is in 2. lib. de inquirendis per certa ſigna & rectè cognoſcendis, examinandiſque ſagis dicit, hanc ſuper vel innatationem ſagarum ex ſathanica quadam prouenire leuitate & cauſa ſcilicet efficiente, quod ſathanas iuſtiſſimo & imperſcrutabili Dei iudicio ſua leuitate attrahat, tollat retineatque ſagas in alto aut ſuperficie aquarum; eſt enim natura eius quā leuiſſima & aërea plus de aëre quàm de aqua participans, vnde in aqua velut in elemento grauiore craſſioreque ſagas eleuet & ſuſtenet, illis ſubiacens, & eius quaſi in dorſo geſtās, vel etiam eas ob inhabitantem illum corporib. ſuis ſpiritum leuiſſimum non ſubmergi, totū illum in omnibus ſagarum partibus inhabitare, ideoque illius etiā leuitate eas in aquis retineri, nō quæ hypoſtatica vnione aut mixtione phyſica illorum naturę quantum ad interiorē conſtitutionem attinet, coadunatæ eſſet, ſed quæ illi ſaltèm adiuncta eſſet à præſente ſathana: ea cacodæmon ergò ſubſtantialiter ſagis diffuſus eas retinet, quantum ſcili-

cet ad ipſum ſpiritum, qui ſine ſua eſſentia eas inhabitat, non quantum ad ſubſtantiam partium corporis ſagarum, leuitas ergò ea non eſt quæ à forma corporis immediatè prouenit, ſed aduentitia, externa, aliundè accedens: Et paulò poſt idem Scribonius: Sagæ à ſathana, inquit, ceu lictore Dei omnipotentis ſingulari quadam leuitate retinentur, ne aquis ſubmergantur.

Quoniam verò lictor Dei & famulus eſt, poteſt id tãtum expedire, quãtum Deus iudex iuſtiſſimus, cùm iubet, & cuius potentiam illi tribuit, vt videat ipſe ſathan nullam ſibi eſſe poteſtatem condonandi ſeu remittendi peccata, vel potiùs eos diuinitùs ſeruandi quos velit, ſed ſolum ſeruitium ſibi relinqui, quo Deo in puniẽdis ſceleribus ſubminiſtret. 230

Non poteſt itaque, etiamſi maximè appeteret inſontes ſubmergere, quia Deo contrarium hoc eſſet iudicium, vt inſontes periclitarentur ob ea quæ nõ commiſiſſent. Longè ſiquidem credibiliùs eſt, inquit, de permiſſione & beneplacito Dei in ſagis per cacadæmonem puniendis, & de ipſius cacadæmonis potentia, quæ ſemper catenùs quibuſdam ligata ſit, ne vltrà terminos à Deo præfinitos quicquam facere queat. 231

Quid porrò ſi illis omiſſis dicerem, Deũ ipſum ſagarum, quas ſcilicet verè reas eſſe nouit, corpora ſingulari quadam, & ſpecifica leuitate inducere, quâ in ſuperficie aquarum ferantur, inde certè non ſequeretur Deum ab operibus creationis non ceſſaſſe. Ita enim prædiſponere potuit, vt ſi quæ ſagæ futuræ ſint, ſpeciali quodã modo in aquis nequaquã ſubmergi debeant. Verùm verò hoc omnipotentię diuinæ contrariũ eſſe dicetur? verùm etiã volũtati? quia nõ expreſsè ſignificatũ eſt in ſacris literis? minimè. Et paulò infra: aqua ſcilicet ſagas in ſe ferre nõ poteſt: quomodo verò & quã ob cauſam? Nempe Deus opt. Max. ſuo prudentiſſimo & iuſtiſſ: iudicio ab omnib. inde ſeculis elementũ aquæ prædeſtinauit ſalutari regenerationis hominum lauacro, vt qui à peccatis abluendi eſſent, & Chriſti Eccleſiæ initiandi, huius Baptiſmate vterentur, & per hoc medium noui homines facti, 232 233

quaſi

quaſi per ianuam in Chriſti regnum ingrederentur, qui
prius reiecti fueramus. Quandoquidem inquam, Vati-
niano quodam odio eas accuſat & reiicit, vt ſi maximè
pro viribus teneant, non tamen ſubmergi poſſint.
234 Et quodnam eſt illud odium? aquæ Deo placuerunt,
quibus vſurparis peccata hominum ablueret atque pur-
garet; in baptiſmate Chriſto Dei filio nomina noſtra pri
mùm damus, & eius albo incorporamur, adeoq; in ciui-
tatem Dei vt germani ciues recipimur; ideoque omnes
qui ſalui modò fieri volunt, ſacræ huic baptiſmati im-
mergi ac purgari oportet: at ſagæ freto iſto diuino laua-
cro ioni Trinitati, Deo patri, filio & ſpiritui ſancto, ſcien
tes volẽtes renunciant, & nihili de creatoris opera, nihil
ordinationes & creaturas faciẽtes peccatores & apoſta-
tæ oĩm aliorum fiunt peſſimi. Cum autem hoc ſcelere
in toto mundo nullũ ſcelestius vnquam definiri aut re-
periri poſſit, quid dubitem dicere? ſi ſagę non ſubmergũ
tur aquis, id fieri ob peculiarem iſtã antipathiam, videli-
cet quòd elementum aquæ nolit illas intra alueum ſuũ
recipere, ſed omninò reſpuat, & omnibus modis fugiat,
hunc ſcilicet in finem, vt peccatrices eiuſmodi manife-
235 ſtentur. Nam & creaturæ inanimatæ ſeruiunt prædica-
tioni & gloriæ nominis diuini, vt ſcilicet cœli, ita quoq;
elementa enarrant gloriam Dei, tùm aliàs, tum in hoc ſi
peccatum & iniuſtitia ab illis reuelata puniatur; aqua in
baptiſmate eſt ſacramentum, eſt ſignum, eſt ſigillum in-
iti inter Deum & hominem baptizatum noui fœderis.
Quidni igitur eodem modo ſignum aut indicium eſſe
poſſit diſſoluti illius & fracti iterum fœderis? Et hanc ra-
tionem ſiue cauſam facillimè dixerim eſſe veriſſimam,
vt ſi aliæ nullæ admittendæ videantur, vna tamen hæc
recipienda ſit.
236 Hæc ferè ſunt, quæ Scribonius de hac aquæ probatio-
ne diſſerit, cuius verba certo ducti conſilio ad ſenſum
libuit integrè aſcribere, ac ad finem huius operis noſtri
apponere, quia in eiuſdem fine id manus noſtras is au-
tor primùm venit. Planè quod is de lictore vel miniſtro
Dei dæmone in hac purgatione adhibito, ſentit id ex cau
ſis

ſis ſupra proximè attractis, neq; Catholicæ noſtræ reli-
gioni tutum erit per omnia concedere.

Nam etſi minimè id impiâ vel malitioſâ, ætas fortè 237
noſtra ſic teneret intentione; tamen quia per cōmunio-
nem illius mali hoſpitis, is applauſum ac beneplacitum
aliquod ex hac delatione noſtra in ſemet falsò concipe-
re, deludere, ac latēter vel occultè paulatim ſeducere in-
cautum populum poſt aliqua fortè ſecula poſſet, & ſibi
creatoris ſui virtutē attribuere vellet, quemadmodùm
in ſuperbia potentiæ ac gloria regnorum ſuorum Pha-
rao Rex Aegypti dixerat: Meus eſt fluuius, & ego feci
memetipſum. Ezech. cap. 29.

Quò itaq; hanc probationem ab omnibus fallaciarū
inuolucris ab inconceſſis dubitationum tricis liberam 238
purgatamq; reddamus, ac ſecuriorem viā ingrediamur,
in priori noſtræ concluſionis parte cenſemus tenendū
circa huius aquatilis purgationis examen, quæ de man-
dato ordinarij magiſtratus procedit, nullum eſſe factum
nullum miniſterium, neque operam vllam dæmonis,
ſed Dei omnipotentis ſolius per ſuos miniſteriales bo-
nos angelos id exequentis.

Ad alteram concluſionis partem de iudicio ac ſenti-
mento animi noſtri (in initio quippè huius capitis bici- 239
pitem concludendi viam promiſeram) quod attinet. Sa-
nè propter arcanam atq; excelſam minùs huius rei con-
ſtitutionem, veritas etiam comprehenſa fortè, ægrè ta- 1
men apud quemuis defenditur, difficiliùs retinetur, ac
licet ſæpè holitor ſit oportuna locutus, tamen multùm
intererit Dauus ne loquatur an heros, ideò ne ſcientiæ
vel ſenſuum altitudine potiùs, quàm exercitij Chriſtia-
næq; charitatis pondere hæc ſcripſiſſe videar potiùs, tò-
tum dependere me à S. matris Eccleſiæ autoritate pro-
fiteor nihilq; quod eidem in vllo aduerſetur, determina-
tę multò minùs obſtinatè defendere velle.

Illud tamen ad extremum identidem ac ſincerè oēs
iudices ac Magiſtratus commonitos volo, vt hanc aquę 240
probam (quatenùs per ſuperiores liceat) non modò te-
merè ac ſine ſumma cauſa non adhibeant, ſed etiam in

ca

ea exercenda, prudenter ac ſollicitè aduertant, ne quid fraudis fuci vel impoſturæ committatur. Item ad corporum mergendorũ conſtitutiones ac ſexum, item ad flumina medica vel phyſica prudentia doctè attẽdant. Adſitque ſpacium omninò competens ac dilucidum, quo & Iudicibus (quos in rem præſentem venire, ac nõ tantũ oculis id quod agitur ſubijcere proprijs: Sed etiã carnificem officio authoritatis ſuæ ſeuerè cõueniet admonere, vt probè ac dextrè, ſi neque dolo & fraude rem hanc exerceat:) & quibuſcunque circumſtantibus omnis recta rectè dubitandi occaſio eximatur ſupernataticq; hæc præternaturalis euidentiſſimè ac ſingulorũ oculis pateat infallibiliter, præſtaretque eam maiori, quàm hactenus eſt factum fortè reuerentia, attentione ac deuotione peragi, prout ſuprà de ſorte diximus.

241 Tandem verò quia tota perditæ huius artis actio miſè eſt tenebricoſa (dùm ſæpè quo minimè credis gurgite piſcis erit.) & alioquin per ſe meritò miſti fori eſſe perhibetur. Ideò tutiùs ſentiẽdum mihi tutiùs verſandum Iudicibus circa hanc probationem, tùm & circa totam inquiſitionem huius ludibrij exiſtimauerim, ſi & ſeculares, Eccleſiaſticos, & vice verſa ſibi adiungant, ſaltem ætate, vitæ commendatione ac prudentia iudicandi venerabiles & diſcretos viros abſque tamen confuſione Iuriſdictionum ac poteſtatum.

242 Vnicum ſemper fuit præſidium pijs, & tanquàm ſacra anchora in ſummis periculis oratio, quæ eſt pia & ardens mentis ad Deum eleuatio, ac quaſi quoddam cũ Deo colloquium, quæ bona ſunt precantis, & quæ ſunt mala deprecantis. Ideò Ioſaphat dicebat, vt habetur 2. Paralip. ca. 20. Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui vt oculos noſtros dirigamus ad te. Inde memoriæ proditum eſt, quum M. Antoninus cognomẽto Philoſophus, bellum aduerſus Marcomannos & Quados gereret, Romanusq; exercitus ardore ac ſiti laboraret, ad eum conſilij planè inopem præfectus prætorijs cohortibus venit, eique fertur dixiſſe: nihil eſſe, quod ij qui Chriſtiani nominantur, precibus impe-

impetrare non poſſint, habebat autem in exercitũ legio-
nem vnam Chriſtianorum militum, qua re cognita, M.
petiiſſe ab iis, vt Deo ſuo ſupplicarent, quod quum feciſ-
ſent, Deum eos exaudiſſe ſubitò, percuſſiſſeq; hoſtes ful
mine, ac Roman. pluuia recreaſſe, Romani ad Chriſtia-
norum preces largo imbre per Chriſti nomen impetra-
to, omnes cœlum ſuſpexêre, vt minùs hoc miraculum
oculis animisq; haurirent, quàm ſitibundo ore aquas:
deinde ſcutis galeisq; ſubiectis ſorberent largiter, equiſ-
que ad bibẽdum darent, interea crebri fulminum ignes
aqua & grãdine miſti tantum terrorem barbaris iniece-
re, vt eius belli victoria prçter ſpem penes Romanos eſ-
ſet, certè tãtæ miraculo rei attonitus Marc⁹, edito Chri-
ſtianos honore affecit, ipſamq; legionem ad perpetuum
monumentum keraunobolon appellauit. Epitome Xi-
phil. i. Dionis in M. Anton. Capitol. in Marco.

Quando itaque quilibet timoratus & prudens Iudex, 243
cùm & quicunque alius harum rerum lectione vacans,
prudenter intelligere poteſt quod iudicium & cenſura
hæc deceptionibus ac errorum tricis ſubiecta eſſe poſ-
ſit, quot molitionibus ille ſe impoſtor inſinuet, facilè
quo aut reum eximat, aut inſontem iudicio implicet, a-
deoque iudicum interdum inſidietur animis, vt illi ti-
meant vbi non eſt timor, non timeant vbi timore opus
ſit, quibus omnibus omnipotentiſſimus Deus cuius &
cauſa agitur imploratus & mederi vult, & accurrere nõ
tergiuerſatur, ideò hanc oratiunculam exempli ſaltem
gratia ad calcem huius operis ſubijcere placuit, quem-
admodùm in Actis Apoſtolorum in fine capitis primi
conſtat eſſe factum.

ORATIO.

IESV Chriſte, Deus meus fili Dei viui patris noſtri
omnipotẽtis, te in functione hac iuſtitiæ tuæ vti du-
cem, patronum, ac Imperatorem eiuſdem ſupplici-
ter adoramus, ac in teſtimonium omnis tibi compertæ
veritatis humilimè conteſtantes imploramus, coramq;
te aſſerimus, quod hanc quam præ manibus habemus
aquę probationem, neque in vllius legis prçuaricatione

neque in maioris vel minoris Magiſtratus ſeu poteſtatis vllius contemptum, neque temeritate vel leuitate conſilij proprij, neque in ſcrutationem vel tentamen maieſtatis gloriæ tuę, ſed de mera neceſſitate, in hoc genere ſummi ac occultiſſimi delicti mobilitateq; conceptarũ probationum aſſumamus, vel exercere intendamus.

Te itaque, quem ſanctorum patrum teſtimonio, ac ſacrę paginę hiſtoria teſtante taliter ex fide inuocatum dubijs ſæpè rebus affuiſſe, veritatiq; latenti lucem ſplendoris tui in confuſionem omnium inimicorum tuorũ impartiuiſſe didicimus, in virtute ſanctæ obedientię, cõſcientiæ ac officij noſtri tremebundo ac venerabundo prorſus affectu efflagitando imploramus, confirmare digneris ſuper hanc creaturam manifeſtationem glorię tuæ, & fortis vltor domine Deus reddens retribue, vt ſi rea ſit perduellionis læſæq; maieſtatis tuæ, fidem abiurata ad inimicum & hoſtem nominis tui fœdifraga deflexerit, te iuuante, qui ſolus potes omnia, elementum hoc tuum aquę reſpuat, auerſetur, ac non ferat eandem, naturæq; ſuæ oblitum ſupra ſe vt plumam eleuet, neque vt ſolet, demerſionem patiatur circa illum aquæ lauacrum regenerationis, & oblatæ ſalutis deſpiciens, hoſtilibus perſuaſionibus & impoſturis locum dans, pactum abrupit, & ad deos abijt alienos, quocirca ad ignem ſit condemnanda. E diuerſò verò, ſi vel falſis criminationibus oppreſſa, vel paſſione errorum detenta fidem datam à te non dimouit, neque ad hoſtium caſtra confugit, ſed ſacrum illud character in baptiſmate illi impreſſum inuiolatum adhùc tenet, licet nobiſcum aliàs infirma ſit peccatrix, iudiciumque vltionis ſit demerita; tamen in virtute iuſtitiæ (miſericordiæ tuæ dulcore ſemper temperatæ) te in nomine tuo, tuique ipſius gloria; ea qua humanitùs eſt poſſibile deuotione & attentione exoramus: Confirma hac in parte innocentiam ipſius, neque cæterorum erratorum intuitu hoc loci vindictã aduerſus eam aſſumito, ſed patere, ſatage quæſo, ac placere tibi modis omnibus exoptamus, omnipotens ac æterne Deus, vt elemẽtum hoc tuum indicium ſit huius

occul-

occultiſſimi reatus ac ruptæ fidei aduerſus te detegende manifeſtum. Id quod non ſolùm fuerit pro magno reuelamine & adminiculo huius deteſtabilitatis agnoſcēdæ omnibus in officina iudicandi exiſtentibus in nomine tuo: ſed etiam confuſionem, ſicque terrorem pariet maximū, ne ſeductioni huic ac tentaminibus hoſtis locum dent in poſterū, dùm diffidationem illā quam contra te fecerunt dæmoni in ſecreto publicè compertam, ac in facie totius populi cōteſtatam eſſe norunt apertò. Tandē verò, iuſtiſſime pariter ac miſericordiſſime Deus, qui ſuper multa & magna Iſraëlitici tui populi peccata olim multùm ſæpè indignationem concepiſti. Inprimis verò ad hoc maleficiale crimen eorum ſuper omnem furorem excandeſcens conturbatus es, benedictionibusque eorum ea propter maledixiſti cumprimis (cuius quidem per temetipſum ratio eſt tradita 1. libro Reg. cap. 2. Si peccauerit vir in virum placari poteſt eis Deus, ſi autem in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo, quia honorantem me, ais, honorabo, & contemnentem me exponam contemptui.) Ideò mitte quæſo, mitte ventilatores in medium degenerantium ſagarum ac Maleficarum omnium ma orum & minorum, qui ventilent, perquirant, & diſſipent illos, adueniat tempus vltionis eorum, & viciſſitudinem ipſe retribuas ipſis, contere eos tanquam vas figuli, & confringe eos, operiat ignominia facies eorum, qui venerūt alieni ſuper ſanctificationem domus tuæ, qui contemnentes ſemetipſos gloriam & hæreditatem nominis tui in abominationē poſuerunt, & cum idolis contaminauerunt, qui ad irritandum te ſacrificauerunt Baal & libauerunt dijs alienis, dicentes ligno: pater meus es tu, & lapidi, tu me genuiſti, qui ad te verterunt tergum & non faciem, qui dereliquerunt fontem aquæ viuæ, fodientes ſibi ciſternas diſſipatas. Obſtupeſcant etiam cœli deſuper, quia non timuit fornicatrix Iuda, ſed abijt & præuaricata eſt etiam amplius, facilitateque fornicationis ſuæ contaminauit totam terram, & mœchata eſt cum lapide & ligno, proſternens ſe ſub omni ligno frondoſo vt meretrix, & in

omnibus his non eſt reuerſa ad te in toto corde ſuo, ſed in mendacio indurauit faciem ſuam ſuper petram, iurans in his qui non ſunt dij, & mutans gloriam ſuam in idolum. Non permitte domine illũ deuaſtatorem diutiùs obtenebrare & perſequi regnum tuum, non patiare illum bonis adeò inſultare cordibus, conſtringe catenis impotentiæ libidinem ipſius, tibi vindictam, & tu retribue. Nos opus manuum tuarum, duc nos in viam mandatorum tuorum, doce nos iuſtitias & iudicium tuum perfice de manu noſtra, ſuſcita ergò & extimula ſpiritum omnium magiſtratuum in detectionem & deteſtationem omnis huius impietatis degeneris fortis vltor domine exercituum reddens retribue, pone in pondere iudicium & iuſtitiam in menſura, ſubuertat grando tuus ſpem mendacij & protectionem eorum, aquæ inuadent, & deleatur fœdus eorum cum morte, & pactum cum inferno non ſtet ampliùs, vt & omnis Iſraël timeat, & nequaquàm vltrà faciant hui' rei quicquàm ſimile. Conſecrentur manus noſtræ in vltionem huius deteſtabilitatis hodiè, vnuſquiſque in filio, in fratre, in proximo ac vicino ſuo, vt detur nobis benedictio tua. Tùnc timentibus & venerantibus nobis in omni tribulatione & anguſtijs noſtris nomen tuum, orietur nobis ſol iuſtitię, & ſanitas in pennis noſtris, egrediemur & ingrediemur, & ſaliemus ſicut vitulus de armento, & calcabimus impios cum fuerint cinis ſub plãta pedum noſtrorum, occupabit ſalus muros noſtros, in pace & abũdantia poſſidebimus filios noſtros, inebriabimur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis potabis nos, quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen filij hominum in tegimine alarum tuarum ſperabunt, & tu domine exercituum ſpem nullius irritã eſſe ſines. Tùnc benedicent omnes terrę dominum, laudabunt inimici domini dominum exercituũ. Tùnc miſericordias domini in æternum cantabimus, in generatione & generationem annunciabimus veritatem in ore noſtro, &c. Amen.

FINIS.

BIBLIOTECA ROMA ...IO EMANUELE